

SEANCES DU MARDI 21 MAI 1985
VERGADERINGEN VAN DINSDAG 21 MEI 1985ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE :

CONGES :

Page 2623.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1985.

Projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1984.

Discussion générale (suite) Commerce extérieur. — *Orateurs* : MM. Deprez, De Smeyter, M. Kempinaire, secrétaire d'Etat au Commerce extérieur, adjoint au ministre de la Justice et du Commerce extérieur, p. 2623.

Projet de loi contenant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1985.

Projet de loi ajustant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1984.

Discussion générale. — *Orateurs* : MM. C. De Clercq, Van In, M. le Président, p. 2628.

Projet de loi contenant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1985.

Discussion et vote des articles, p. 2631.

Projet de loi ajustant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1984.

Discussion et vote des articles, p. 2631.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 2623.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1985.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1984.

Algemene bespreking (voortzetting) Buitenlandse Handel. — *Sprekers* : de heren Deprez, De Smeyter, de heer Kempinaire, staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Justitie en Buitenlandse Handel, blz. 2623.

Ontwerp van wet houdende de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1985.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1984.

Algemene bespreking. — *Sprekers* : de heren C. De Clercq, Van In, de Voorzitter, blz. 2628.

Ontwerp van wet houdende de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1985.

Beraadslaging en stemming over de artikelen(blz. 2631.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1984.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2631.

Projet de loi relatif à la protection et au bien-être des animaux.

Discussion et vote d'articles :

- A l'article 1er : *Orateurs* : M. R. Gillet, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 2632.
- A l'article 2 : *Orateurs* : M. Trussart, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 2633.
- A l'article 3 : *Orateurs* : MM. R. Gillet, Lepaffe, M. le Président, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 2635.
- A l'article 11bis (nouveau) : *Orateurs* : MM. Marmenout, Van Rompaey, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, Mme Van Puymbroeck, M. R. Gillet, p. 2638.
- A l'article 15 : *Orateurs* : MM. Trussart, Capoen, Lallemand, Van In, R. Gillet, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 2641.
- A l'article 20 : *Orateur* : M. Trussart, p. 2643.
- A l'article 23 : *Orateurs* : M. R. Gillet, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 2644.
- A l'article 27 : *Orateur* : M. R. Gillet, p. 2645.
- A l'article 29 : *Orateurs* : M. R. Gillet, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, M. le Président, p. 2146.

ORDRE DES TRAVAUX :

Page 2628.

PROJET DE LOI (Dépôt) :

Page 2646.

Le gouvernement. — Projet de loi modifiant l'article 30 de la loi du 16 juin 1970 sur les unités, étalons et instruments de mesure.

Ontwerp van wet betreffende de bescherming en het welzijn der dieren.

Beraadslaging en stemming over artikelen :

- Bij artikel 1 : *Sprekers* : de heer R. Gillet, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 2632.
- Bij artikel 2 : *Sprekers* : de heer Trussart, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 2633.
- Bij artikel 3 : *Sprekers* : de heren R. Gillet, Lepaffe, de Voorzitter, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 2635.
- Bij artikel 11bis (nieuw) : *Sprekers* : de heren Marmenout, Van Rompaey, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, mevrouw Van Puymbroeck, de heer R. Gillet, blz. 2638.
- Bij artikel 15 : *Sprekers* : de heren Trussart, Capoen, Lallemand, Van In, R. Gillet, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 2641.
- Bij artikel 20 : *Spreker* : de heer Trussart, blz. 2643.
- Bij artikel 23 : *Sprekers* : de heer R. Gillet, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 2644.
- Bij artikel 27 : *Spreker* : de heer R. Gillet, blz. 2645.
- Bij artikel 29 : *Sprekers* : de heer R. Gillet, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, de Voorzitter, blz. 2646.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN :

Bladzijde 2628.

ONTWERP VAN WET (Indiening) :

Bladzijde 2646.

De regering. — Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 30 van de wet van 16 juni 1970 betreffende de meeteenheden, de meetstandaarden en de meetwerktuigen.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

M. Coen, secrétaire, prend place au bureau.

De heer Coen, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 14 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Seeuws, en raison d'un deuil familial; Califice, pour d'autres devoirs; De Bondt, à l'étranger, demandent d'excuser leur absence à présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering : de heren Seeuws, wegens familierouw; Califice, wegens andere plichten; De Bondt, buitenslands.
— Pris pour information.
Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

Hervatting van de algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTÉRIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1985

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTÉRIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1984.

Reprise de la discussion générale

De Voorzitter. — Wij hervatten de algemene bespreking van de ontwerpen van wet betreffende begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Nous reprenons la discussion générale des projets de loi relatifs au budget au ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement.

Wij gaan verder met het onderzoek van de budgettaire gegevens over de kredieten « Buitenlandse Handel ».

Nous poursuivons l'examen des données budgétaires relatives aux crédits « Commerce extérieur ».

Het woord is aan de heer Deprez.

De heer Deprez. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst dank ik de rapporteur omdat hij ons een goed en volledig verslag heeft bezorgd. Ten tweede, verontschuldigd ik mij omdat ik deze voormiddag de minister niet heb kunnen aanhoren, gezien het ietwat onverwachte moment waarop dit debat is begonnen.

Alhoewel de buitenlandse handel voor ons land van zeer groot belang is, wordt daar niet altijd voldoende aandacht aan besteed, ook niet vanuit het Parlement.

Dat is jammer, want onze welvaart is nochtans in grote mate afhankelijk van onze handels- en betalingsbalans. Via exportgeleide groei komen wij tot investeringen, produktievernieuwing en betere tewerkstelling. Enkel langs een stijgende export geraken wij uit de crisis en krijgen wij opnieuw economische groei.

Deze regering heeft op dat vlak zeer belangrijke resultaten geboekt. De handelsbalans is gevoelig verbeterd en de betalingsbalans heeft voor het eerst sedert lang opnieuw het evenwicht bereikt. Het komt er nu vooral op aan dat er in dezelfde zin wordt voortgewerkt en dat derhalve de export met alle mogelijke middelen wordt bevorderd.

Nu weten wij wel dat de uitvoer in eerste instantie een zaak is van de ondernemingen. Het zijn de ondernemers die het moeten doen en de overheid kan enkel maar zorgen voor een gunstig klimaat en exportbevorderende maatregelen.

De grondvoorwaarde voor een exportgeleide groei is over een economie te beschikken die kan concurreren met het buitenland. De concurrentiekracht houdt verband met vele elementen, maar ook met de produktiekosten in het algemeen en de globale loonkosten in het bijzonder. Dank zij het overheidsbeleid is het concurrentievermogen hersteld, maar er zijn recente studies die wijzen op een teruggang, die de jongste weken ook in de dagelijkse realiteit tot uiting komt. Dat bekommert ons ten eerste en wij hopen dat de regering tijdig de nodige maatregelen zal nemen om de concurrentiekracht op peil

te houden. Op dit vlak kunnen nalatigheid en gemakzucht niet worden geduld. Het zou niet alleen economisch, maar ook sociaal onverantwoord zijn. Alle mogelijke exportbevorderende maatregelen zijn zinloos als de fundamentele zelf van onze economie worden ondergraven.

Uit het rapport van een Gattstudiegroep blijkt dat de economische groei het best bevorderd wordt door een activering van de wereldhandel. Volgens bedoelde studie is een verdubbeling van het inkomen per hoofd van de wereldbevolking mogelijk als de regels van de vrijhandel in de wereld zouden worden gerespecteerd.

Iedereen weet dat protectionisme op termijn geen groeiperspectieven biedt, maar toch worden er in crisistijd meer handelbepenkende maatregelen genomen.

Dat is betreurenswaardig en daarom is de idee van een nieuwe onderhandelingsronde over de vrijhandel in de wereld zeer belangrijk. Ik meen dat wij de initiatieven ter zake dan ook ten volle moeten steunen.

In dat verband zou ik graag willen weten wat het standpunt is van de regering ten aanzien van een nieuwe Gattonderhandelingsronde. Volgt zij het standpunt van de Franse president Mitterrand, die voorafgaande besprekingen wenst over doelstellingen, deelnemers en tijdschema of gaat zij akkoord met de Verenigde Staten om zo vlug mogelijk en wel begin 1986 met de eigenlijke onderhandelingsronde te beginnen?

In het reeds aangehaalde studierapport, maar ook vanuit andere hoeken wordt ervoor gepleit, zowel de landbouw- als de textielproducten, op termijn althans, in de wereldhandelooreenkomst te integreren.

Deze wens lijkt volledig verantwoord op voorwaarde dat de basisconcurrentievoorwaarden tussen de verschillende landen gelijkwaardig zijn. Dit wil zeggen dat de concurrentievoorwaarden niet vervalst mogen zijn.

De wereldhandel bevorderen om tot een grotere economische groei te komen is uitstekend, op voorwaarde dat deze ook evenwichtig is en derhalve sociaal verantwoord. In die zin dient erover gewaakt te worden dat de doelstellingen van het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid gevrijwaard blijven. Concreet maatregelen kunnen natuurlijk wel bespreekbaar worden gesteld. De huidige landbouwsituatie van de USA kan voor Europa geen voorbeeld zijn.

In diezelfde geest zou ik durven pleiten voor een verlenging van het Multivezelakkoord vanaf juli 1986. Dit is geen uiting van protectionisme als men weet dat ruim 70 pct. van de Europese invoer uit ontwikkelings- en staatshandellanden uit textielproducten bestaat tegenover slechts 25 pct. voor andere afgewerkte en halfafgewerkte producten. Een nieuw multivezelakkoord is geen uiting van protectionisme als men weet dat de invoerquota uit de ontwikkelingslanden van jaar tot jaar stijgen. Dit is geen protectionisme, want de produktiekosten worden in sommige van die nieuwe industrielanden onverantwoord laag gehouden.

De hernieuwing van het Multivezelakkoord tussen Europa en de ontwikkelingslanden is niet protectionistisch, maar beoogt een geordende en evenwichtige ontwikkeling van de wereldhandel tussen industrie-, ontwikkelings- en staatshandellanden.

Graag zou ik vernemen wat de plannen van de regering ter zake zijn en welke houding zij aanneemt in de Europese Gemeenschap.

Terloops, mijnheer de staatssecretaris, zou ik u iets willen vragen in verband met de leningen van Staat tot Staat. In feite had ik die vraag liever gesteld aan de minister, want volgens een klein persbericht zou deze verklaard hebben dat de leningen van Staat tot Staat niet langer meer zouden worden toegekend per land, maar veeleer op basis van concrete projecten.

Op het eerste gezicht lijkt dit verantwoord, maar mijn zorg is of op die wijze de KMO's nog voldoende aan hun trekken zullen kunnen komen. Bestaat er geen gevaar dat het enkel om grote projecten gaat, waarvoor alleen grote en multinationale ondernemingen in aanmerking komen?

Tot slot zou ik het nog willen hebben over de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel, die zeer verdienstelijk werk levert — dat horen wij te allen kante verklaren — en een zeer nuttig instrument is voor de bevordering van de export.

Deze dienst — dat horen wij ook links en rechts — is nochtans dringend aan een grondige herstructurering en modernisering toe.

Er zouden klachten zijn over het ondoelmatig gebruik van de informatica, niettegenstaande er op dat vlak zware investeringen zijn gebeurd.

De vastgelegde taalkaders van 50N-50F belemmeren een vlotte afhandeling van de Nederlandstalige dossiers en een betere dienstverlening aan de Nederlandstalige exporteurs. Nochtans bestaat de cliënteel van de BDBH voor meer dan 60 pct. uit Nederlandstaligen.

Ik verneem van insiders dat de beleidsstructuren moeten worden gehervormd. De raad van beheer en het directiecomité zouden meer effectieve verantwoordelijkheid moeten krijgen met mindere interventies van de directe politieke verantwoordelijkheden. De recente regeringsbeslissingen inzake topbenoemingen, de veelvuldige wijzigingen in het actieprogramma, de onzekerheid en de late uitbetalingen van de overheidstoelagen zijn voorbeelden van overheidsoptreden die de goede werking van de dienst schaden.

De herstructurering moet een decentralisering zijn : de opdrachten van de BDBH moeten worden opgesplitst in binnenlandse en buitenlandse. De buitenlandse werking blijft best onder één centraal bestuur, maar zou het best opgebouwd worden vanuit en op voorstel van de gedecentraliseerde besturen. De binnenlandse werking moet naar de gewesten gedecentraliseerd worden onder eigen gewestelijke verantwoordelijkheid en met eigen middelen.

De minister van Buitenlandse Handel — spijtig genoeg is hij niet aanwezig — heeft bij zijn ambtsaanvaarding bij het begin van dit jaar een hervorming van de BDBH aangekondigd. Gaan zijn plannen in deze richting en op welke wijze zal de minister zijn plannen uitvoeren ?

Ik hoop, mijnheer de staatssecretaris, dat u mij een antwoord zult willen geven op de gestelde vragen en ik dank u daarvoor reeds bij voorbaat. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Smeyter.

De heer De Smeyter. — Mijnheer de Voorzitter, de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel vertelde niets nieuws : in de periode van 1974-1981 een ongunstig verloop, een moeilijke internationale economische context, een bedrijfsvriendelijk klimaat en voorrang aan het verbruik boven de bedrijfsinvesteringen, het bekende klaaglied van de vrije liberale markteconomie.

Sedert 1982 werden de grote middelen aangewend, zogezegd voor het prioritaire nieuw sociaal-economisch beleid met de relevance van onze export : devaluatie begin 1982, kostenbesparende maatregelen — zuurstof — om de concurrentiepositie van de ondernemingen op de buitenlandse markten te verbeteren.

Wat is het resultaat na drie jaar grote middelen te hebben ingezet ?

De staatssecretaris vraagt vandaag een bijzondere inspanning om onze posities te behouden, als het kan te versterken, in onze natuurlijke afzetmarkt, de EG-landen. Hebt u dan drie jaar laten verloren gaan om die streken van Europa, waar onze aanwezigheid nog te zwak is, uit te breiden ?

Hij wil dat ons exportaandeel naar de Verenigde Staten en Japan wordt verhoogd. In ieder geval kregen we toch al zestien raketten. Hij wil nu ook onze handelsbetrekkingen met de landen van Oost- en Zuidoost-Azië opvoeren, alsook met sommige olieproducerende landen.

De staatssecretaris deelt vandaag mede dat een speciale inspanning zal worden geleverd voor de KMO's op het vlak van de informatie, de ervaringen met buitenlandse markten. Voor de KMO's die reeds exporteren zal het nodige worden gedaan opdat zij hun handelsbetrekkingen nog beter zouden kunnen organiseren. Na drie jaar zou het toch stilaan tijd worden.

Bovendien wordt er nu aan gedacht een verbetering van de informatie in te voeren bij de diplomatieke en consulaire posten over het productiepotentieel van ons land. Wie had kunnen vermoeden dat dit sedert begin 1982 tot vandaag de dag nog niet was gedaan ?

In 1985, na drie jaar regeren, begint de staatssecretaris zich eindelijk te bezinnen over het statuut van de handelsprospectors en hun vestiging. Dat lezen we althans in het lijvig verslag van onze collega Friederichs. Ik feliciteer hem voor de wijze waarop hij dit heeft vermeld. En wij die dachten dat de bestrijding van de crisis in ons land reeds van bij het begin van 1982 met de grote middelen werd aangepakt. De grote middelen, de matiging, al de inleveringen hadden dus een ander doel dan de crisis te bestrijden. Op het vlak van de eerlijkheid kan dit zeker meetellen.

En vermits u nu toch begint de intentie te krijgen om er werkelijk iets aan te doen, wil ik u daarbij graag helpen door u het programma van de Vlaamse socialisten op het gebied van de buitenlandse handel even toe te lichten. Misschien zoekt u nu ook nog naar bruikbare ideeën om uw beleid te oriënteren.

U weet, mijnheer de staatssecretaris, dat een land met een te kleine interne markt, geen andere keuze heeft dan deze van een open economie en van de ruimst mogelijke vrijhandel. Het is bijgevolg van essentieel belang dat het productiepotentieel bewust exportgericht en -gesteund wordt.

De exportzijde van onze buitenlandse handel is ontegensprekelijk levensbelangrijk : nu reeds wordt naar schatting 55 pct. van de indus-

triële productie uitgevoerd. Meer aandacht voor de volgende punten is noodzakelijk.

Ten eerste, de bedrijfsstructuur in België wordt gekenmerkt door het overwegend aandeel van de KMO's.

Alhoewel er talrijke voorbeelden zijn van excellent presterende KMO's en van KMO's die de Amerikaanse, Japanse en Opec-markten niet schuwen, blijven kleine ondernemingen opzien tegen de kosten en complicaties van de verkoop boven de Moerdijk en verder dan het Rijnland.

Om dit exportpotentieel te ontsluiten is het dringend nodig het bestuursapparaat dicht bij de KMO's te brengen. De zogenaamde « gewestelijke bureaus » van de BDBH zijn thans nauwelijks bemande brievenbussen. Zij dienen omgevormd te worden tot, en met meer competent personeel bezette, dienst- en informatiekantoren.

Het bestuursapparaat dient ook te worden vereenvoudigd. De exportbevorderende diensten van de overheid moeten op één adres bereikbaar zijn. Het labyrint van diensten die zich de ene met promotiesteen, de andere met kredietverzekering, de derde met exportfinanciering bezighouden stoot de KMO's af.

De regionale diensten van de BDBH dienen zo opgevat, dat ze over de diverse aspecten informatie kunnen verschaffen.

Ten tweede, het handelspolitiek beleid dient het hele instrumentarium ter bevordering van de buitenlandse handel op een gecoördineerde wijze te gebruiken.

Er moeten prioritaire markten worden vastgelegd rekening houdend met de economische en commerciële vooruitzichten op middellange termijn. De inspanningen dienen bewust in die richting te worden geleid.

Een grondige herstructurering en reorganisatie van de bestaande instellingen, die bij de uitvoer betrokken zijn, is vereist. Dit slaat niet alleen op de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel; er moet ook een export-importbank, Eximbank, worden opgericht die de bestaande financieringsorganismen opsloort, zodat alle financiële aspecten van de uitvoer in één instelling worden gegroepeerd. Op die manier dalen niet alleen de financieringskosten voor de overheid, maar zullen de efficiëntie en de verwerkingssnelheid toenemen en zullen ook de administratieve procedures voor het bedrijfsleven worden verlicht. Bovendien moet werk worden gemaakt van een grotere coherentie tussen de promotiesteen — Fonds voor de buitenlandse handel —, de Eximbank, het actieprogramma van de BDHD — programma jaarbeurzen en handelsmissies —, het gebruik van leeningen aan vreemde Staten en de expansiewetgeving.

Ten derde, de initiatieven tot het volledig openstellen van de EEG-markt dienen te worden versterkt. Willens nillens, zal de EEG-markt voor de Belgische industrie steeds het belangrijkste afzetgebied blijven. Het wegwerken van de niet-tarifaire belemmeringen en van de grenscontroles is daarom uiterst prioritair.

Daarnaast blijft het belangrijk dat onze handel met de Opec, de Oosteuropese landen — wat de internationale ontspanning ten goede zou komen — en de derde-wereldlanden, wordt opgedreven. Nieuwe vormen van internationale handel zoals ruil- en compensatiehandel, die in de toekomst aan belang zullen winnen, kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Ten vierde, op intern vlak dient te worden vermeden dat de nationale en de regionale initiatieven elkaar doorkruisen of tegenspreken. Het overleg met de regio's dient te worden gestructureerd, vooral voor de twee Nederlandssprekende « Eerste ministers » en « de patron » van de staatssecretaris, Vice-Eerste minister Gol. De staatssecretaris zal mij wel begrijpen.

De heer Van In. — Leg dit eens uit.

De heer De Smeyter. — Het is nochtans eenvoudig.

Tenslotte is verkopen in het buitenland ook een kwestie van aanbod van verkoopbare producten. Naast een bijzondere aandacht voor alles wat het kwaliteitslabel van de Belgische producten ten goede kan komen, is de ontwikkeling van technologisch hoogstaande producten erg belangrijk. Het « net » van technologische attachés in het buitenland — thans drie in totaal — is volstrekt onvoldoende.

Aan de importzijde, waar protectionisme tegen de eigen belangen op langere termijn zou indruisen, ligt de belangrijkste maatregel tot structurele verbetering in het indijken van de energiefactuur. De energiebesparende maatregelen en investeringen dienen te worden ondersteund en verder gezet.

Mijnheer de staatssecretaris, ik heb mij beperkt tot de belangrijkste ideeën om u van nut te zijn.

Ik hoop dat u met deze visie rekening zult houden om uw politiek bij Buitenlandse Handel te voeren in het belang van ons land en ... om aan de crisis wat te doen. Het is het algemeen belang dat de voorrang verdient en niet dit van enkelingen, die handelen uit winstbejag.

In deze reeds jaren aanslepende crisis hebben zij het maar « al te goed » gehad. Rechtvaardigheid en eerlijk verdelen mogen geen ijdele woorden blijven. De bevolking verwacht tastbare resultaten van uw beleid. Als u mijn visie volgt, mijnheer de staatssecretaris, dan maakt u reeds de weg vrij voor de volgende regering na 8 december die aan het oplossen van de crisis door het uitbreiden van onze buitenlandse handel werkelijk iets ten goede zal doen. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Kempinaire.

De heer Kempinaire, staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Justitie en Buitenlandse Handel. — Mijnheer de Voorzitter, ik had reeds enkele weken geleden de gelegenheid in de commissie voor de Buitenlandse Handel een uitvoerige uiteenzetting te geven over en een uitgebreide analyse te maken van de resultaten van onze export en import. Ik stel er prijs op de voorzitter en de leden van die commissie hartelijk te danken voor de levendige belangstelling die zij hebben betoond ten aanzien van de exportproblematiek. Het groot aantal vragen dat op de vergaderingen van de commissie werd gesteld en de menigvuldige vragen die ook hier vandaag aan bod kwamen, getuigen van een grote belangstelling en een grondige kennis van alle aspecten die verband houden met buitenlandse handel.

In het bijzonder dank ik de heer Friederichs voor het uitstekend verslag dat een degelijk werkdocument is voor de toekomst. Het zal geen gemakkelijke taak geweest zijn, het geheel van de in de commissie gestelde vragen en de gevoerde discussies samen te vatten.

Na de breedvoerige toespraak vanmorgen van de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Handel, de heer Gol, vraag ik de aandacht voor enkele beschouwingen over onze buitenlandse handel in het licht van de recentste statistische gegevens waarover wij beschikken, met name het ganse jaar 1984 voor de export en de eerste elf maanden voor de import. Ik zal evenwel geenszins herhalen wat hier vanmorgen door Vice-Eerste minister Gol werd behandeld.

Als uitgangspunt van dit betoog kan ik stellen dat de gunstige evolutie van onze uitvoer, die tot stand kwam na de economische herstelmaatregelen door de regering begin 1982 getroffen, verder aanhoudt. Inderdaad na te zijn toegenomen met 16 pct. in 1982 en met 11 pct. in 1983 werd voor 1984 een nieuwe vooruitgang met 13 pct. genoteerd.

Rekening houdend met de weerslag van de inflatie betekent dit dat verleden jaar de export in reële termen nog is toegenomen met 5 pct. Gelet op de nog aarzelande internationale conjunctuur en op de goede resultaten die de BLEU de vorige twee jaren reeds op exportvlak boekte, mag 1984 dan ook als een zeer gunstig jaar voor de export bestempeld worden. In feite heeft de BLEU, voortgaande op de voorlopige cijfers met betrekking tot 1984, verleden jaar het indrukwekkend bedrag van 3000 miljard frank export benaderd. Dat betekent *in concreto* dat de BLEU vorig jaar iedere werkdag voor bij de 10 miljard frank heeft uitgevoerd. Dat betekent ook dat de verhouding tussen de totale export en het bruto nationaal product nu niet meer rond 50 pct. ligt — wij waren altijd fier te kunnen zeggen dat wij meer dan 50 pct. van ons bruto nationaal product exporteerden — maar wel rond 65 pct. schommelt. Hoegenaamd geen enkel land in de wereld doet het ons op dat vlak na. Wij mogen ook de klassieke uitspraak dat één Belg op twee voor de export of dank zij de export werkt herzien. Wij kunnen vandaag zeggen dat twee Belgen op drie rechtstreeks of onrechtstreeks voor de export werken.

Het resultaat is des te verheugender aangezien onze uitvoer verleden jaar werd gehinderd door een aantal externe factoren die zich bij een van onze belangrijkste handelspartners heeft voorgedaan. Ik denk hier aan de sociale moeilijkheden in de metaalsector van de Bondsrepubliek Duitsland. Hierdoor werden de leveringen van afgewerkte producten, inzonderheid in de autonijsverheid, de verkoop van halffabrikaten en de toelevering gedurende een bepaalde tijd zeer ernstig geremd.

Bijzonder verheugend is ook de spectaculaire vooruitgang van onze uitvoer naar een reeks landen waar de jongste jaren belangrijke promotie-inspanningen werden geleverd, met name naar de Verenigde Staten waar in 1984 een resultaat werd geboekt van +33 pct. en naar Japan +32 pct.

De heer Debusseré. — Was dat niet het gevolg van de hoge dollarkoers, mijnheer de staatssecretaris?

De heer Kempinaire, staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Justitie en Buitenlandse Handel. — Onder meer ook van de hoge dollarkoers maar tevens omdat wij van die situatie gebruik hebben weten te maken. Naar de volksrepubliek China was er een vooruitgang met 29 pct.

Wij moeten ons zelf niet bewieroken : in dit optimisme dient een realistische ondertoon te weerklinken. Op zichzelf beschouwd, evolueert de export zeer gunstig maar dit gebeurt nog in een relatief onvoldoende mate. We mogen nooit tevreden zijn. De invoer, waarvoor momenteel in tegenstelling met de uitvoer slechts de gegevens voor elf maanden van 1984 beschikbaar zijn, is in absolute cijfers tijdens het afgelopen jaar sterker toegenomen dan de uitvoer zodat het deficit op de handelsbalans is toegenomen en vermoedelijk op jaarbasis de 200 miljard zal overschrijden.

Hiervoor zijn verschillende redenen, waarvan sommige te vinden zijn in ons land maar de meeste in het buitenland. In een land zoals België, dat een zeer uitgesproken open markt heeft, dat leeft van de export en dat nagenoeg alle grondstoffen moet invoeren, is het bijna onvermijdelijk dat er geregeld een tekort op de handelsbalans wordt geboekt. Het deficit dient evenwel binnen redelijke perken te worden gehouden. Wij mogen voorts niet vergeten dat het tekort op de handelsbalans een traditioneel fenomeen is. In de voorbije vijftien jaren werden alleen maar 1972 en 1973 afgesloten met een positieve handelsbalans. Dit negatief saldo op de handelsbalans wordt echter gecompenseerd door een overschot op de dienstenbalans. Enkele ogenblikken geleden werd hier trouwens gezegd dat onze betalingsbalans voor het eerst sedert vele jaren een klein positief saldo zal vertonen.

De meest voor de hand liggende reden voor het volgens de gegevens van het Nationaal Instituut voor de statistiek toegenomen handelstekort in 1984, is uiteraard de evolutie van de dollarkoers, die de importfactuur voor aardgas en petroleum met tientallen miljarden opdreef tot een globaal bedrag van zowat 600 miljard frank per jaar. Exclusief de energieproducten zou dus onze goederenbalans zelfs op een ruim positief saldo kunnen bogen.

Er zijn natuurlijk ook nog andere verklaringen voor het tekort op onze handelsbalans. Zo zijn er door het verdwijnen van bepaalde industriële ondernemingen in ons land leemten ontstaan in ons exportpakket, in ons aanbod op de buitenlandse vraag en ook in het aanbod van onze industrie op de binnenlandse vraag. Dit komt erop neer dat onze eigen ondernemingen meer en meer een beroep moeten doen op buitenlandse leveranciers, waardoor de invoer opnieuw wordt opgetrokken.

Tenslotte moet in deze context ongetwijfeld ook de vraag worden gesteld of de competitiviteit van onze industrie niet enigszins aan het afzakken is zowel in het binnenland als ten opzichte van traditionele handelspartners in het buitenland, zoals de Bondrepubliek Duitsland en Nederland. Enkele economische publicaties hebben recent de vinger op de wonde gelegd. Er weerklinkt in dit verband ongetwijfeld een waarschuwing, die niet kan en niet mag worden genegeerd.

Welke ook de verklaringen mogen zijn, een zaak staat vast : wij moeten er alles op zetten opdat de exportgroei niet alleen zou behouden blijven op het huidige peil, maar zelfs zou worden versneld.

Wat meer specifiek het exportbeleid betreft, zijn nieuwe richtlijnen, gedragspatronen en maatregelen zowel op macro-economisch als op micro-economisch vlak noodzakelijk. De regering moet er allereerst voor zorgen dat het ondernemingsvriendelijke klimaat dat tot stand werd gebracht, behouden blijft. Wat het exportbeleid zelf betreft, moeten er nieuwe inspanningen worden geleverd om de geografische en sectoriële diversifiëring van de uitvoer te bevorderen en de informatie, de opleiding en de begeleiding van de exporteurs, vooral van de KMO's te verbeteren.

Ten einde deze doelstellingen te verwezenlijken is het wenselijk over te gaan tot een zekere reorganisatie van de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel, die de steunpilaar is van ons officieel beleid inzake export.

Om te beginnen komt het erop aan dat de informatieverstrekking door de BDBH meer dan in het verleden rekening houdt met de reële buitenlandse vraag en met de noden en de mogelijkheden van onze exporteurs. Een goede werking van de BDBH zal steunen op een efficiënte aanwending van de informatietechniek. Vervolgens lijkt het aangewezen over te gaan tot een grotere deconcentratie van bepaalde activiteiten van de Dienst ten einde te komen tot een meer geïndividualiseerde en dus aangepaste dienstverlening aan de uitvoerders. Met de dag wordt het duidelijker dat de BDBH meer dan ooit, een belangrijke rol heeft te spelen bij het ontwerpen, het organiseren en het coördineren van alle exportbevorderende initiatieven in het buitenland.

Wat de informatieverstrekking betreft, kan ik mededelen dat de algemene directie van de BDBH aan een gespecialiseerd studiebureau

een audit heeft gevraagd over het bestaande informatiesysteem bij de Belgische Dienst. Op basis van de besluiten van deze studie zal tijdens de komende weken worden overgegaan tot een algemene herziening van de tot dusver toegepaste informatietechnieken en -systemen, ten einde te komen tot een meer op maat gesneden informatieverlening.

Inzake de deconcentratie van de diensten van de BDBH, kan ik mededelen dat enerzijds, de regionale kantoren van de Dienst eerstdaags zullen worden versterkt door de toevoeging van personeelsleden in toepassing van het koninklijk besluit nr. 123 en dat anderzijds, schikkingen worden genomen om de contacten met de gewestelijke instanties te verbeteren tot op het gewenste niveau.

Wat de stimulerende en coördinerende rol van de Belgische Dienst betreft, mag ik erop wijzen dat hieraan speciale aandacht zal worden besteed in het kader van het actieprogramma van de BDBH dat wordt uitgewerkt voor 1986 in overleg met de bevoegde instanties, zowel op nationaal als op gewestelijk vlak. Hierdoor zal men vermijden dat nationale, provinciale en gewestelijke missies elkaar in het buitenland kruisen en dat er een dubbele aanwezigheid is op handelsbeurzen of dergelijke.

In verband met dit laatste punt zult u wellicht graag de grote oriënteringen van dat actieprogramma willen kennen. De volgende accenten kunnen worden gelegd. Geografisch gezien komt het erop aan doeltreffende promotionele acties te voeren op de solvabele markten van West-Europa, Noord-Amerika, het verre Oosten en sommige peroleumlanden die nog een economische expansie weten te realiseren. Conceptueel zal, zoals dit reeds dit jaar het geval was, de aandacht vooral moeten gaan naar promotionele formules die hun nut hebben bewezen, omdat zij beantwoorden zowel aan de buitenlandse noden als aan de binnenlandse belangstelling. Ik denk daarbij meer bepaald aan het organiseren van technische symposia, Belgische weken in warenhuizen, projectgerichte zendingen en officiële deelnemingen aan goed geselecteerde internationale vakbeurzen. Ik heb overigens niet nagelaten in die zin richtlijnen aan de BDBH te verstrekken en erop aangedrongen dat bij het ondernemen van soortgelijke acties maximaal aandacht wordt besteed niet alleen aan een zorgvuldige voorbereiding van representatieve acties, maar ook aan een professionele organisatie en een doeltreffende nazorg. Het spreekt vanzelf dat daarbij overlapping en wildgroei van initiatieven moeten worden vermeden. De Belgische Dienst heeft ter zake, zoals ik reeds zei, een belangrijke coördinerende functie te vervullen.

De actie ontplooid door de Belgische Dienst is natuurlijk slechts één aspect van het hele instrumentarium waarover de overheid beschikt om de export verder aan te zwengelen. Ook de andere instrumenten, zoals ons diplomatiek bestel, ons net van handelsprospectoren, onze Delcreditedienst, Copromex en het systeem van leningen van Staat tot Staat moeten eveneens nog meer dan voorheen worden ingezet om de nieuwe uitdagingen inzake handelsexpansie aan te kunnen.

Daarom lijkt het mij wenselijk, na de uitvoerige uiteenzetting van minister Gol, de aandacht meer speciaal te vestigen op de specifieke rol van de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel, die een nieuwe richting inslaat binnen het ruimere perspectief dat ik zoëven heb geschetst.

Na dit inleidend betoog zal ik antwoorden op de vragen die werden gesteld.

De analyse die ik heb gemaakt, betekent een volledige analyse van onze exportproblematiek. Toch wijs ik op twee punten.

Dank zij de gunstige evolutie van onze buitenlandse handel — en meer bepaald door een dynamische herleving van onze export — werd een krachtige impuls gegeven voor onze betalingsbalans, die voor het eerst sedert negen jaar in 1984 werd afgesloten met een positief saldo van 12 miljard frank.

Meteen is onze export meer dan ooit één van de belangrijkste pijlers geworden voor het behoud van de tewerkstelling, wat ons aller bezorgdheid wegdraagt.

Wij hebben ons de jongste jaren goed uit de slag getrokken in vergelijking met onze voornaamste buitenlandse concurrenten. In 1983 nam onze export in volume meer toe dan die van de meeste van onze belangrijkste handelspartners die tevens onze voornaamste concurrenten zijn. Onze resultaten zijn ook nog zeer goed voor 1984, maar de toename van de uitvoer blijkt bij vele van onze concurrenten wel iets hoger te liggen. Uit dit alles kan worden afgeleid dat wij niet op de behaalde lauweren mogen rusten. Al het mogelijke moet worden gedaan om ons handelsdeficit verder in te krimpen door onder meer onze oliefacturen zoveel mogelijk te beknotten en door ons exportpakket verder te diversifiëren en meer aan te passen.

De handhaving van onze concurrentiepositie staat centraal, want slechts op die voorwaarde kunnen onze exporteurs het met moeite gewonnen marktaandeel behouden en uitbreiden.

Het slagen bij de export berust op drie zaken. Ten eerste, moeten onze prijzen concurrentieel zijn. Ten tweede, moeten wij ook kwalitatief concurrentieel zijn. Ten derde, en daar hebben wij vaak last mee, moeten wij de nodige agressiviteit tonen om onze produkten die qua prijs en kwaliteit gelijkwaardig zijn met die van onze concurrenten op de buitenlandse markten te brengen. Het komt ons toe deze nieuwe uitdaging naar behoren op te vangen en onze belangen op de komende internationale forums, waarover hier ook werd gesproken, zo efficiënt mogelijk aan bod te laten komen.

Het werk moet ook hier te velde worden gedaan. Wij moeten onze mensen sensibiliseren voor de export, de exportroeping aanwakkeren en deze tot volle bloei brengen. Kortom, wij moeten onze bedrijven *export-minded* maken. Dit is soms lastiger dan het organiseren van buitenlandse missies. Wij moeten als het ware ook missies in het binnenland organiseren om onze mensen *export-minded* te maken en ze ertoe aan te sporen de produkten die geschikt zijn voor de export, ook werkelijk te exporteren. Deze regering heeft deze taak op zich genomen, in samenwerking met de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel en heel het instrumentarium dat daarmee verband houdt, en kan voor de voorbije jaren ter zake een positieve balans voorleggen. Wij dienen dan ook in die zin verder te werken.

Ik dank de leden van de Senaat voor de opbouwende kritiek die zij hier vandaag hebben uitgebracht, voor hun positieve medewerking bij de behandeling van deze begroting en voor de talrijke suggesties die werden gedaan.

In de eerste plaats wil ik antwoorden op de vragen van de heer Wyninckx, de heer Deworme en anderen in verband met de problematiek van onze handelsprospectoren. Ik heb veel waardering voor de honderdvijftig Belgische handelsprospectoren verspreid over de hele wereld. Die waardering is niet louter persoonlijk maar berust ook op de informatie van onze industriëlen en zakenlui die telkens opnieuw met lof spreken over de medewerking die zij in het buitenland van onze handelsprospectoren mogen ondervinden. Dat er niet meer handelsprospectoren zijn is te wijten aan de budgettaire beperkingen. Mochten er meer handelsprospectoren zijn, dan zouden zij naast prospectie, die op verzoek van de Belgische exporteurs plaatsvindt, zoals bijvoorbeeld het inwinnen van inlichtingen, ook meer aandacht kunnen besteden aan de actieve prospectie. Zij zouden dan in het land waar zij gevestigd zijn beter kunnen nagaan aan welke produkten en diensten het land nood heeft om deze inlichtingen vervolgens aan ons land over te maken. Dat vraagt inderdaad heel wat werk maar het zou nuttig zijn voor onze economie.

Er werden af en toe wel eens klachten gehoord over handelsprospectoren. Dit is de jongste jaren echter fel verminderd omdat in de eerste plaats werd gesleuteld aan hun financiële situatie. Enkel voor de handelsprospectoren die in de dollarzone, namelijk de Verenigde Staten en Canada, verblijven zijn er nog problemen. In de tweede plaats moet ook worden gedacht aan hun statuut. Van bij de start werden de handelsprospectoren contractueel aangeworven als hulpagenten van het ministerie van Buitenlandse Zaken zonder het statuut te hebben van ambtenaar. Men had verwacht dat handelsprospectoren gedurende zekere tijd nuttige ervaring zouden opdoen in het buitenland om eventueel daarna, op grond van de opgedane kennis, over te stappen naar het bedrijfsleven.

In de realiteit is het niet zo gegaan. De meeste prospectoren bleven in dienst van de Belgische overheid. Wij moeten nagaan of er geen middel kan worden gevonden om in hun statuut stimulansen tot meer motivatie, die zij op dit ogenblik nodig hebben, in te bouwen. Deze aangelegenheid is ter studie. Ik hoop dat er zeer in het kort — het probleem bestaat overigens reeds jaren — een oplossing kan worden gevonden.

M. Deworme m'a posé une question relative à l'équilibre linguistique à respecter dans le recrutement des prospecteurs commerciaux. Remarques que certains prospecteurs commerciaux sont de nationalité étrangère et que ceux-ci sont surtout recrutés sur place; ils n'entrent donc pas en ligne de compte pour la comptabilisation visée par l'honorable membre. Quant aux prospecteurs recrutés en Belgique, je tiens à assurer M. Deworme que notre souci constant est de maintenir l'équilibre indispensable entre prospecteurs francophones et néerlandophones.

Par ailleurs, M. Deworme m'a questionné au sujet de l'évolution de notre commerce extérieur, non seulement en valeur mais aussi en volume, c'est-à-dire en tenant compte des effets de l'inflation.

En 1984, nos exportations ont augmenté de 5 p.c., en termes réels, résultat très satisfaisant si l'on considère la conjoncture internationale toujours hésitante et les bons résultats obtenus sur le plan des exportations par l'Union économique belgo-luxembourgeoise au cours des deux années précédentes. L'indice des quantités exportées marque avec 5 p.c. une hausse supérieure à celle de 4,5 p.c. enregistrée en 1983.

Une autre question de M. Deworme est relative à l'élaboration des statistiques du commerce extérieur. Il souhaite que les services des douanes soient davantage associés à l'élaboration des statistiques.

En cette matière, il faut souligner qu'il existe une étroite collaboration entre l'Institut national de statistique et l'administration des Douanes. C'est d'ailleurs sur bas des données transmises par cette administration que l'Institut national de statistique élabore ses tableaux.

Le fait de faire élaborer les statistiques par l'administration des Douanes relève d'une tout autre optique. Personnellement, j'estime que le perfectionnement des méthodes de travail de l'Institut national de statistique, basé sur l'importante infrastructure dont celui-ci dispose déjà, est une priorité absolue.

L'Institut national de statistique relève de la compétence du ministre des Affaires économiques qui s'occupe, actuellement, à en revoir le fonctionnement. Nous pouvons, dès lors, espérer prochainement une amélioration dans la communication des statistiques, notamment celles qui concernent notre commerce extérieur. Soyez persuadés — car cela m'intéresse au premier chef — que je n'ai jamais cessé d'insister sur la nécessité de disposer plus rapidement des statistiques.

M. Deworme a également posé des questions en ce qui concerne le Fonds du commerce extérieur.

Le montant des engagements bruts est obtenu en additionnant les engagements octroyés au cours d'une année par le responsable du commerce extérieur. Les remboursements des prêts accordés aux entreprises peuvent se faire d'initiative, c'est-à-dire volontairement. Généralement, toutefois, les services du Fonds du commerce extérieur doivent procéder à un, voire à plusieurs rappels. Les remboursements, au cours des trois dernières années, ont évolué comme suit : en 1982, 16 millions; en 1983, 31 millions et, en 1984, 40 millions.

M. Deworme a aussi posé la question de savoir pourquoi l'ancienne équipe qui se trouvait à la tête de l'Office belge du commerce extérieur n'a pas été reconduite.

La situation actuelle à l'Office belge du commerce extérieur, comme la précédente d'ailleurs, est le résultat, d'une part, d'arrêts rendus par le Conseil d'Etat et, d'autre part, de décisions prises au niveau du gouvernement. Les responsables du Commerce extérieur sont conscients de la nécessité d'une représentation équitable des différentes régions au niveau de la direction de l'Office belge du commerce extérieur où, je le répète, l'équilibre linguistique est strictement respectée.

M. Deworme a demandé quelle était la répartition, par pays, par secteur et par région, des crédits d'Etat à Etat.

Cette répartition a déjà été communiquée au Sénat sous forme d'une réponse écrite à une question posée par plusieurs sénateurs lors des travaux en commission, ainsi que par la voie du bulletin des *Questions et Réponses*.

Nous ne possédons pas de statistiques par secteur en ce qui concerne les crédits d'Etat à Etat. Mais je précise qu'on pourrait y retrouver quelques grandes orientations, notamment l'énergie, le transport urbain, le transport ferroviaire, les télécommunications, les bateaux, l'équipement d'aéroports, l'équipement hospitalier.

Malheureusement, nous ne connaissons pas la répartition par région.

M. Deworme a également parlé de la régionalisation de l'Office belge du commerce extérieur. Je crois lui avoir déjà répondu, tout comme l'a fait, partiellement, M. Gol dans son discours ce matin.

En ce qui concerne la régionalisation de l'Office national du Ducroire, M. Deworme sait que celui-ci est placé sous la tutelle administrative des ministres des Finances et des Affaires économiques. C'est donc à ces derniers qu'il appartient de répondre à cette question.

M. Deworme m'a demandé ce que je comptais faire pour aider le secteur de la maintenance. Des entreprises belges ayant la dimension et l'expérience voulues peuvent faire état de références dans ce domaine, notamment en Arabie Saoudite, dans les Emirats, en Egypte, en Côte-d'Ivoire, au Cameroun et dans d'autres pays encore. Je tiens à souligner que ces activités de maintenance bénéficient de l'appui des organismes publics.

L'honorable membre souhaite savoir si le ministère du Commerce extérieur a mis en service un organisme public faisant l'analyse des risques-pays et des risques sectoriels. C'est à l'Office national du Ducroire ainsi qu'à l'Office belge du commerce extérieur que revient cette tâche.

Mon collègue Gol a déjà répondu à la question relative à la compensation, question qui avait été soulevée par divers intervenants. Je tiens à préciser qu'une étude est en cours afin d'approfondir ce fait. Faut-il rappeler qu'actuellement 25 à 30 p.c. du commerce mondial se font par le commerce de compensation ?

M. Deworme demande encore pourquoi nous ne prévoyons pas une exposition permanente dans certains pays arabes. Nos services ont déjà examiné ce problème. Ils sont arrivés à la conclusion que cette opération coûteuse serait peu efficace. Les pays qui avaient installé une exposition permanente dans ces pays arabes ont finalement abandonné la formule.

L'honorable membre voudrait savoir quelle suite a été donnée au colloque des conseillers du Commerce extérieur qui s'est tenu l'an passé. J'examine évidemment la possibilité de développer un véritable plan d'action sur base des conclusions formulées lors de ce colloque. Depuis lors, les présidents et rapporteurs des cinq groupes de travail qui avaient été créés alors se sont réunis. Plusieurs thèmes ont été sélectionnés, qui sont susceptibles de faire l'objet d'études plus approfondies et, parmi ceux-ci, l'amélioration du travail des prospecteurs commerciaux, le problème de la compensation — pour lequel l'expérience de ces conseillers du Commerce extérieur pourrait nous être très utile —, le fonctionnement futur de l'Office belge du commerce extérieur et, surtout, l'étude des retombées des contributions belges aux organismes de développement multilatéral. Mon cabinet rédige en ce moment une étude sur plusieurs de ces thèmes.

De heer Deprez heeft mij gevraagd welke de vooruitzichten zijn van de regering in verband met de voortzetting van het Multivezelakkoord dat een einde neemt op 1 juli 1986. Zoals hij kom ik uit een textiel-streek, zodat dit probleem mij na aan het hart ligt.

Tot op heden werd noch in de Europese Gemeenschap noch in de Gatt enige beslissing genomen in verband met de verlenging van dit akkoord. In beide organisaties wordt gewerkt aan het ontwikkelen van een formule die de grootst mogelijke internationale consensus kan verkrijgen, rekening houdend met de voornaamste belangen van de landen die betrokken zijn bij de internationale handel in textiel en kleding. De ontwikkelingslanden die uitvoeren, zoeken naar middelen om een zo groot mogelijke schraping van de invoerbeperkingen te laten aanvaarden, terwijl de ontwikkelde landen, die textielproducten en kleding invoeren, de mogelijkheid van een versoepeling onderzoeken voor het regime dat het Multivezelakkoord III zal opvolgen.

In België, waar de herstructurering van de textiel- en kledingindustrie nog altijd niet voltooid is, werd een akkoord bereikt over het principe van de verlenging van het Multivezelakkoord op voorwaarde van zekere soepeler toepassingen en modaliteiten die nog moeten worden bepaald, volgens de mogelijkheden van de sector. Nederland daarentegen heeft bevestigd dat de textielsector in dit land in principe geen bescherming meer nodig heeft, maar de Nederlandse regering zou niettemin — dit werd bereikt door Benelux-overleg — de verlenging van het Multivezelakkoord kunnen aanvaarden mits de bepalingen ervan gevoelig worden versoepeld. De Belgische stelling moet nog worden gedefinieerd in het kader van Benelux- en EEG-overleg. Onderhandelingen zullen vervolgens moeten plaatshebben in het Gatt binnen de bevoegdheden van deze organisatie.

De heer Deprez heeft eveneens gehandeld over de problematiek van de Gatt, maar daarover verwijs ik naar de uiteenzetting van Vice-Eerste minister Gol, die daarop uitvoerig is ingegaan evenals op de leningen van Staat tot Staat.

Over de BDBH heb ik het reeds gehad; ik heb gesproken over een versterking van het personeel in de regionale bureaus. Wat de informatica betreft, met andere woorden het ter beschikking stellen van computers, terminals en dergelijke, in de regionale bureaus, werden sedert jaren experimenten gedaan in de regionale directies Luik en Limburg. Deze zijn positief uitgevallen zodat de maatregelen zullen worden veralgemeend.

De heer De Smeyter heeft gezegd dat wij de voorbije jaren niets nieuws gebracht hebben voor de buitenlandse handel en dat wij enkel het klaaglied van de liberale vrije-markteconomie gezongen hebben. Ik zou eerder zeggen dat wij het loflied van de vrije-markteconomie hebben gezongen wanneer wij de resultaten van onze buitenlandse handel hebben voorgelegd.

Dat wij nu plots ontdekken dat wij een inspanning moeten doen op de ons omringende markten en op de markt van de Verenigde Staten, zou ik niet beweren. Misschien heeft men mij verkeerd begrepen : ik heb enkel gezegd dat wij de inspanningen, die wij sedert jaren doen, dienen voort te zetten.

Ik kan u de verzekering geven dat die inspanningen — ik heb het aangetoond met cijfers uit de statistieken — de voorbije jaren met succes werden bekroond.

Mme Godinache nous a fait part d'une série de considérations pertinentes et extrêmement intéressantes tant pour les responsables de notre commerce extérieur que pour les dirigeants de nos entreprises exportatrices.

Je retiens tout spécialement ses idées à propos des groupements économiques et des petites et moyennes entreprises face à l'exportation.

Mijnheer de Voorzitter, ik meen aldus te hebben geantwoord op het geheel van de gestelde vragen. Ik dank de leden voor het geduld en de welwillende aandacht die zij hebben opgebracht. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de bespreking van de budgettaire gegevens over de kredieten « Buitenlandse Handel », verklaar ik deze voor gesloten.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion des données budgétaires relatives aux crédits « Commerce extérieur », je la déclare close.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

ORDRE DES TRAVAUX

De Voorzitter. — Alvorens tot het volgende punt van onze agenda over te gaan, stel ik volgende regeling van onze werkzaamheden voor.

Wij zouden dadelijk de bespreking aanvangen van de begroting der Dotaties. Daarna zouden we, tot 18 uur, de amendementen en de artikelen betreffende het ontwerp van wet in verband met de bescherming en het welzijn der dieren behandelen.

Je vous propose de ne pas siéger ce soir ni demain matin, mais de reprendre nos travaux demain à 14 heures.

Wij behandelen dan in de eerste plaats het voorstel van wet tot wijziging van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken en daarna het ontwerp van wet tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen.

Des contacts ont été pris avec les ministres et les interpellateurs afin de pouvoir inscrire à notre ordre du jour de demain après-midi certaines questions orales et interpellations, mais je ne puis vous préciser dès à présent lesquelles.

Het is mogelijk dat we ook morgenavond niet vergaderen, maar daarover kan ik mij nu niet uitspreken.

Gezien het aantal interpellaties ingeschreven op onze agenda, is het wenselijk de interpellaties zo vlug mogelijk af te wikkelen, zodat we vrijdag niet te laat moeten vergaderen.

Donderdagnamiddag, vanaf 15 uur, bespreken we de kredieten « Ontwikkelingssamenwerking » in verband met het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Etant donné le nombre d'orateurs inscrits, il est fort possible que le débat doive se prolonger vendredi après-midi. S'il n'est pas certain qu'il y ait une séance demain soir, il y en aura en tout cas une jeudi soir.

Gaat iedereen akkoord met deze regeling van onze werkzaamheden ? (Instemming.)

Il en sera donc ainsi.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING DER DOTATIES VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING DER DOTATIES VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES DOTATIONS DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1985

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DES DOTATIONS DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1984

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting der Dotaties.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget des Dotations.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

Het woord is aan de voorzitter van het college van quaestoren, de heer Constant De Clercq.

De heer C. De Clercq. — Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, ik heb de eer namens het bureau verslag van het college van quaestoren uit te brengen over het dienstjaar 1984 en de begrotingsramingen voor het dienstjaar 1985.

Het dienstjaar 1984 werd afgesloten met een meeruitgave van 3 925 836 frank ten opzichte van de ramingen. De uitgaven beliepen in

totaal 1 390 125 836 frank. De bijkomende uitgaven werden gedekt door de gedeelten van de overschotten van de vorige dienstjaren. De bijkomende uitgaven vloeien in grote mate voort, enerzijds, uit de verhoging van de kosten op het drukken van onze documenten en, anderzijds, uit de imputatie op de begroting 1984 van de vergoeding voor sociale programmatie, zowel voor 1983 als voor 1984.

De verbouwingswerken in het voormalig gebouw van het ministerie van Binnenlandse Zaken werden beëindigd in 1984. Drie nieuwe vergaderzalen voor groepen en commissies konden in gebruik worden genomen. De secretarissen van de Senaat beschikken thans over een individueel werkkabinet en tevens werd een salon ingericht voor de dames-senatoren.

De commissiedienst en de studiedienst werden gehergroepeerd in een nieuwe vleugel en ons rest dan nog — daarvoor zijn de kredieten voorzien — de verbouwing te doen van de vierde en vijfde verdieping van het voormalig gebouw van het ministerie van Binnenlandse Zaken die nu nog gebruikt worden door dit departement.

Het vrijkomen in april 1984 van de laatste twee vleugels van het vroegere gebouw van de spoorwegen, het Huis van de Parlementsleden, zoals dit wordt genoemd, heeft het mogelijk gemaakt in augustus 1984 te beginnen met de bouw en inrichting van de nieuwe stookplaats van waaruit het hele gebouw zal worden verwarmd en ook met de uitbreiding van de Beyeartparking. Een eerste uitbreiding van deze parking heeft ons de gelegenheid gegeven om 78 ondergrondse parkeerplaatsen aan te bieden aan ons personeel en aan de collega's van de Senaat. Een tweede uitbreiding met 60 parkeerplaatsen is gepland om in gebruik te worden genomen in augustus 1985. Ook in die maand zal worden begonnen met de verbouwingswerken van de laatste twee vleugels van het Huis van de Parlementsleden.

De begroting 1985 werd uiteraard opgesteld in juni 1984. Er werd vooral rekening gehouden met, enerzijds, de berekening van de vergoedingen en de wedden van onze collega's en het personeel, de uitbetaling van de afscheidsvergoeding van de leden van de Senaat, de opzegvergoedingen aan de secretarissen en secretaresses van de senatoren die hun mandaat niet meer hernieuwd zien en, anderzijds, met voldoende kredieten ingeschreven voor het volledig in gebruik nemen van het Huis van de Parlementsleden.

Zoals ik daarnet heb gezegd is er een krediet voorzien van 52,5 miljoen voor de verbouwing van de vierde en de vijfde verdieping van het gebouw Leuvenseweg en hebben wij in de kapitaaluitgaven een bedrag voorzien van 162 500 000 frank voor de verbouwing van de Beyeartparking en het Huis van de Parlementsleden.

Sedert het opmaken van de ramingen vorig jaar hebben er zich twee nieuwe feiten voorgedaan waarmee wij rekening dienden te houden bij het opstellen van de begroting der Dotaties. Enerzijds is er de verhoging van de subsidies voor de secretariaten van de politieke fracties en anderzijds is er een meer-krediet van de wedden. Ik licht dat even toe.

Het bureau van de Senaat heeft inderdaad beslist aan de erkende politieke fracties een subsidie toe te kennen op dezelfde basis als die welke is toegekend in de Kamer. Deze aanpassing betekent een onmiddellijke jaarlijkse verhoging van 26 miljoen.

Anderzijds werden de diensten van de Senaat belast met het administratief en financieel beheer van de dossiers van de veiligheidsagenten, die onder de verantwoordelijkheid van de Voorzitter van de Senaat en de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers werden aangeworven en in het kader van de veiligheid bepaalde opdrachten hebben te vervullen. Zulks heeft, zoals u weet, geleid tot het indienen van een amendement van 35 200 000 frank. De loonmatiging die krachtens de beslissing van het bureau van 1 april 1982 op de parlementaire vergoeding, op de representatiekosten en op de afscheidsvergoedingen van toepassing is, blijft gehandhaafd voor 1985. Hetzelfde kan ook worden gezegd wat de loonmatiging betreft, van wedden en vergoedingen van het personeel. Daar ook blijft de maatregel inzake loonmatiging gehandhaafd voor het jaar 1985.

Het college van quaestoren heeft gemeend voor de senatoren een verzekering te moeten afsluiten in geval van schade die berokkend wordt aan goederen ingevolge daden van geweld. Er werd eveneens een aanvullende verzekering afgesloten voor hospitalisatiekosten en voor geneeskundige kosten bij ambulante verzorging van zware zieken.

Wat de ontleding van de artikelen betreft, moge ik verwijzen naar het verslag waarin deze in detail zijn opgenomen. Het ontwerp van begroting voor het dienstjaar 1985 gelieve u te vinden op bladzijde 15. De begroting belooft 1 467 500 000 frank. Daaraan moeten worden toegevoegd de kapitaaluitgaven voor het Huis van de Parlementsleden, 162 500 000 frank, hetzij in totaal 1 630 000 000 frank. De overdracht naar het jaar 1985 gelieve u te vinden op bladzijde 16 van het verslag. (Applaus op verschillende banken.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, wanneer een uitgave van bijna 1 700 000 000 ter sprake komt, acht ik het indecent dat wij als uiteindelijke bestemmingen van deze uitgave, deze begroting zouden laten voorbijgaan zonder er een woord aan te wijden tenzij de wel-sprekende woorden van de voorzitter van het college van quaestoren.

Het is nuttig even bij de activiteiten van de Hoge Vergadering stil te staan en na te gaan of deze gelden goed zijn besteed, zoniet of wij het vaste voornemen kunnen maken om de aanwending ervan te verbeteren.

Wanneer ik de cijfers ontleed stel ik vast dat van de 1 600 miljoen ongeveer 50 pct. bestemd is voor de dames en heren senatoren en hun breed entourage. Het is evident dat ook de fractiesecretariaten en de aangekondigde uitbreiding van de tegemoetkoming ten opzichte van deze secretariaten tot deze brede omgeving behoren.

Twintig pct. gaat naar het personeel van de Senaat. De bespreking van deze begroting is misschien het moment om, zonder twijfel, ook in uw aller naam, hulde te brengen aan de vele toegewijde personeelsleden die de Senaat kent en die bij nacht en ontij, dikwijls zonder enig rumoer, ertoe bereid zijn de Senaat en zijn leden ten dienste te blijven. (*Applaus op sommige banken.*)

Dan is er nog 10 pct. die bestemd is voor allerlei investeringen. Hier vinden wij onder meer de uitgaven voor het zenden en ontvangen van delegaties.

Mijnheer de Voorzitter, deze kleine opsomming noopt ons ertoe ook stil te staan bij enkele minder aangename elementen. Tengevolge van allerlei uitwendige oorzaken en beslissingen die ons werden opgedrongen, is men overgegaan tot het strikter maken van de veiligheidsvoorschriften in het Huis. Dit heeft een weerslag op verschillende gebieden. Eerst heeft men voor een soort van drievuldigheid gezorgd aan de toegangsdeuren van de Senaat en vervolgens werden er een reeks administratieve verplichtingen opgelegd.

Is de aanwezigheid van een drievuldigheid, met name een bode van de Senaat, een lid van de militaire politie en een veiligheidsagent, aan de toegangsdeuren niet een beetje van het goede te veel? Is men hier niet te ver gegaan? Is er echt geen andere mogelijkheid om nauwlettend toe te zien op de veiligheid in dit Huis? Ik hoop, mijnheer de Voorzitter, leden van het bureau en van het college van quaestoren, dat wij ter zake op het ogenblik slechts een proefperiode doormaken en dat er dus nog andere oriëntaties mogelijk zijn.

Het tweede aspect van het invoeren van de nieuwe veiligheidsvoorschriften is al even pijnlijk, niet zozeer op het budgettaire maar wel op het menselijke vlak. Ik wil niet blijven stilstaan bij het voorschrift om een herkenningsteken te dragen, de zogenaamde badge. In heel wat bedrijven, ook in bedrijven die niet door extreme elementen worden bedreigd, is de gewoonte een herkenningsteken te dragen, ingeburgerd. Ik vind het wel erger dat men personen die als bezoeker naar de Senaat komen, misschien nog niet aan een lijfonderzoek onderwerpt, maar wel een hele reeks identificatiegegevens vraagt, die mijns inziens overdreven zijn, zeker wanneer de bezoekers vergezeld zijn van leden van de Senaat. Ik acht het ongepast dat bezoekers na identiteitscontrole op de koop toe al deze gegevens op papier moeten zetten, zonder dat zij weten wat er met deze informatie gebeurt. Die informatie zou eventueel een bestemming kunnen krijgen die niets met het aspect veiligheid te maken heeft.

De heer Luyten. — Ze zou naar de centrale computer kunnen gaan.

De heer Van In. — Voor de senatoren die de bezoekers begeleiden, is het evenmin aangenaam te moeten vaststellen dat deze documenten zouden kunnen worden gereproduceerd door de uitnodigende partij.

Een tweede minder aangenaam aspect werd door de voorzitter van het college van quaestoren algemeen bestempeld als sociale programmatie, een post waarvoor in de begroting een niet-onaanzienlijk bedrag is uitgetrokken, omdat men voorzorgen moet nemen met het oog op de komende verkiezingen. Wij moeten in dit verband toch oppassen. Leden van het Parlement die hun beroepsloopbaan moeten afbreken of inkorten wanneer zij worden gekozen, moeten ergens kunnen worden opgevangen om te vermijden dat zij in de sociale verdrukking zouden geraken. Moet dit echter een blinde maatregel zijn? Leden van de meerderheid, u hebt bij het uitvaardigen van heel wat besluiten precies de blindheid van een aantal maatregelen ongedaan gemaakt en de verplichting opgelegd de concrete achtergronden van de betrokken personen na te gaan alvorens mateloos tot het uitkeren van vergoedingen over te gaan.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

Tweede vraag : zou het in het kader van een echte sociale programmatie voor uittredende senatoren — uiteraard ook voor kamerleden — die in de sociale verdrukking dreigen terecht te komen, niet veel beter geweest zijn een andere vorm van begeleiding toe te passen die hen zou toelaten met de ervaring die ze hier hopelijk hebben opgedaan, een andere passende betrekking te vinden? Dat zou efficiënte sociale begeleiding zijn! De betrokkenen zouden zich ten aanzien van de maatschappij niet gefrustreerd voelen en zich verdienstelijk kunnen maken.

Mijnheer de Voorzitter, niet door mijn schuld, maar door een lapsus van een lid van de meerderheid, de heer Gijs, om hem niet te noemen, is naar aanleiding van de discussie over het fameuze ontwerp houdende fiscale en andere bepalingen de vraag gerezen in verband met de subsidiëring van de politieke partijen. Wij moeten eerlijk durven zijn ten aanzien van de buitenwereld. Vermits de politieke fracties met de politieke partijen worden geïdentificeerd, worden de politieke partijen via de begroting van Dotaties gesubsidieerd. Ik vertel hier geen onwaarheid. Als ik de persberichten goed heb begrepen, wil de heer Gijs dat bovenop deze subsidie, aan bedrijven, instanties of particulieren, fiscale vrijstelling wordt gegeven voor de bedragen die zij aan politieke partijen toeschuiven. Mijnheer de Voorzitter, vroeg of laat moeten wij in dit Huis het voorbeeld geven aan het Huis hiernaast en eerlijk spel leren spelen. U weet allen dat in geen enkele wetgeving de politieke partijen als dusdanig erkend zijn. In rechte bestaan de politieke partijen in dit land niet, zoals de syndicaten evenmin bestaan. Zij zijn geen rechtspersonen. Wanneer wij door zijdelingse maatregelen of door onrechtstreekse ingrepen hun bestaan willen erkennen, moeten wij er eerst in principe voor zorgen dat in eerste instantie de syndicaten en *mutatis mutandis* de politieke partijen ook als dusdanig naar voren treden. Ik hoop hiermee de mening van velen te verkondigen. Pas wanneer dat zal gebeurd zijn, mogen wij in een tweede fase nagaan hoe deze instanties, in dit geval de politieke partijen, aan hun trekken kunnen komen, of zij over bepaalde geldmiddelen moeten beschikken en zo ja, hoe deze geldmiddelen hun moeten worden toegewezen. Ik geloof dat er in navolging van de ons omringende landen een consensus was om naar aanleiding van verkiezingen een poging te doen om de verkiezingsuitgaven te verminderen, ze op gelijke voet te stellen, ze te controleren en eventueel de gemeenschap te laten bijdragen in verantwoordende en verminderde uitgaven.

Als ik de heer Gijs een raad mag geven, vraag ik hem zich eerst met de principes bezig te houden en daarna, als dat moet, op te treden ten opzichte van politieke partijen waar dat het meest nodig is, namelijk ter gelegenheid van de verkiezingen zelf.

Afgezien van de thematiek die ik heb ontwikkeld in verband met het bestaan van de fracties, worden de grote politieke partijen, ook die van de oppositie, op velerlei manieren gesubsidieerd. Denk maar aan studiediensten en allerlei andere parallelle organisaties, te talrijk, te groot, te machtig en te rijk om ze hier allemaal op te noemen.

De bespreking van een document zoals de begroting van Dotaties is voor een toegewijd parlements lid een frustrerende aangelegenheid. Gisterenavond nog hebben wij het meegemaakt hoe een belangrijk thema, zoals dat van het buitenlands beleid, van oorlog en vrede, een uiterst karige belangstelling kreeg, om het beleefd te zeggen.

Allemaal menen wij dat de democratie van levensbelang is voor een gemeenschap. Een goed parlement is evenwel de hoeder van deze democratie. Op vele plaatsen worden vragen gesteld over de taak, het nut en het optreden van het parlement.

Ik verwijs hier naar de geschriften van één van onze gewezen collega's in het tijdschrift *Ons Erfdeel*. Dat artikel heeft nogal wat ruchtbaarheid gekregen.

Toen hij minister was voor Hervorming der Instellingen heeft wijlen Senaatsvoorzitter Vandekerckhove een boek uitgegeven, in het jaar 1977, met als titel *Morfologie van de Staat*. In de aanhef van dat boek staat over het Parlement het volgende : « Het Parlement voelt zich beperkt, zowel in zijn normatieve taak als als controlerende macht. De besluitvorming wordt vaak zo grondig en met publiciteit voorbereid buiten het Parlement door belanghebbende bevolkingsgeledingen, optredend in functioneel gedecentraliseerde diensten en adviesorganen, dat de Wetgevende Kamers de indruk hebben in bepaalde sectoren, vooral de sociaal-economische, niet veel meer te kunnen doen dan te bekrachtigen wat elders reeds is besproken.

Wat de controlerende taak betreft, kan men geruststellen dat zij enorm moeilijk wordt doordat een toegenomen bestuursactiviteit wordt uitgeoefend door een in talrijke instellingen versnipperde administratie. »

In 1977 was men reeds van mening, publiek, dat het zo niet langer kon en dat dringend moest worden opgetreden, zowel wat betreft de wetgevende als de controlerende taak van het Parlement.

Mijnheer de Voorzitter, het is evident dat wij, medeplichtig zijnde, dit document dat nu wordt besproken, zullen goedkeuren.

Ik hoop dat mijn betoog een aantal leden onder ons opnieuw tot nadenken zal stemmen. Ik richt mij vooral tot de leden van de grote politieke partijen en druk hun op het hart dat de toekomst van de democratie ook voor een deel afhangt van de geloofwaardigheid van de democratie.

Ik ben van mening dat de publieke opinie graag aanvaardt dat 1,6 miljard wordt uitgegeven voor de werking van een Hoge Vergadering als de Senaat.

De Hoge Vergadering moet dan echter ook haar taak zowel op normatief als op controlerend vlak naar behoren kunnen vervullen. Ik vrees dat dit hoe langer hoe minder het geval zal zijn. U weet dat een niet-onbelangrijk Franstalig blad jarenlang het verslag over de werkzaamheden van de Senaat begon met de zin : « In afwachting dat hij wordt afgeschaft, heeft de Senaat... ». Wij weten dat de toekomst van de Senaat onzeker is maar daarover gaat het hier niet. Het gaat hier over de toekomst van het Parlement en over de toekomst van het parlementslid. Via de Dotaties moeten de parlementsliden de macht en de middelen krijgen om als wetgever en als controleur van de uitvoerende macht op te treden. (*Applaus op verschillende banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de voorzitter van het college van quaestoren, de heer Constant De Clercq.

De heer C. De Clercq. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Van In heeft in zijn betoog een ontleding gemaakt van de procentuele verhouding van de posten van deze begroting. Dat schept geen enkel probleem. De heer Van In moet als jurist echter ook weten dat bepaalde personen en instanties nog andere functies hebben dan die welke hij vermoedt.

Wat het probleem van de veiligheid betreft, is alleen het bureau en de quaestuur verantwoordelijk voor de taken die aan de bodes worden toevertrouwd.

De Voorzitter. — Ik zal daar straks nog over spreken, mijnheer De Clercq.

De heer C. De Clercq. — In mijn inleiding heb ik erop gewezen dat het verzekeren van de veiligheid tot de bevoegdheid behoort van de voorzitters van Kamer en Senaat.

Wat de afscheidsvergoeding betreft, mijnheer Van In, meen ik toch goed geplaatst te zijn om de situatie te kennen van collega's die om bepaalde redenen niet meer worden herkozen.

De heer Van In. — Dat is juist.

De heer C. De Clercq. — De afscheidsvergoeding werd destijds op grond van heel wat sociale motieven ingevoerd. Ze werd zelfs uitgebreid, niet wat het bedrag betreft maar wel wat de termijn aangaat.

Het bureau en de quaestuur van de Senaat heeft de plicht collega's, tot welke partij zij ook behoren, te helpen opnieuw een brug te leggen tussen het politiek leven met al zijn verplichtingen, met al zijn activiteiten en het beroepsleven. Wij hebben de plicht om tegenover onze betrokken collega's die maatregel te handhaven. U spreekt van een blinde maatregel en van mateloze uitgaven. Op grond van mijn ervaring met deze materie in de quaestuur moet ik u toch aanmanen tot voorzichtigheid.

Men moet deze maatregel beschouwen als een sociale maatregel ten behoeve van collega's die ons om politieke of om andere redenen moeten verlaten, wat in bepaalde omstandigheden dramatische gevolgen heeft op familiaal of op professioneel vlak. Wij zijn dit als patroon als het ware verplicht.

De heer Van In. — Het was precies mijn bedoeling de nadruk te leggen op de sociale reïntegratie van de betrokkene.

De heer C. De Clercq. — Ik wil enkel de sociale motivatie van deze maatregel onderstrepen. Dat dit bedrag voor 1985 hoger oploopt dan in 1984 waar wij beschikten over 7,3 miljoen frank, is evident. In een verkiezingsjaar is het bedrag steeds hoger om nadien geleidelijk te verminderen en eventueel uit te doven.

Wat de fiscale vrijstelling van de subsidies aan partijen betreft, moet ik wijzen op vier aspecten die tot nog toe niet of onvoldoende aan bod zijn gekomen. De subsidies aan partijen en het dekken van verkiezingskosten zouden normaal bij wet moeten worden geregeld. De quaestuur heeft in juni 1979 dienaangaande reeds een voorstel uitgewerkt dat echter nog steeds ter tafel ligt.

Wat de Senaat betreft, is het normaal dat op de dotaties voor de parlementsliden voldoende kredieten worden ingeschreven nodig voor

het equipement in goederen en in mensen opdat zij volwaardig hun mandaat kunnen uitoefenen.

Voorts is er de subsidie aan de fracties, hetgeen iets anders is dan de partijen, en die normaliter op het krediet van de dotaties zou moeten vermeld zijn, zoals het trouwens nu is.

Het probleem is viervoudig. Wellicht zullen wij de gelegenheid hebben naar aanleiding van de bespreking van het ontwerp van de fiscale bepalingen, daarover van gedachten te wisselen en bepaalde standpunten in te nemen. Op het ogenblik is dat niet de rol van de quaestuur. Wij hebben enkel de zorg over de beslissingen die het bureau in 1974 heeft getroffen.

Ik wilde even zeggen dat de beslissing in verband met de subsidie voor de fracties genomen werd op 18 juli 1974. Toen werd duidelijk bedongen dat deze subsidies moeten worden aangewend om het werk van de parlementsliden, de fracties, of de diensten van de partijen die hen steunen, te vergemakkelijken en te verbeteren met uitsluiting van alle kosten voor de verkiezingscampagne. In het reglement is bepaald dat elke partij elk jaar bij de quaestuur een verantwoording aflegt van de aangewende gelden.

Uw vierde beschouwing is meer van morele aard en betreft ook de toekomst van de Senaat. Ik meen dat wij daaraan binnen het raam van de herziening van de Grondwet uitvoerige besprekingen kunnen wijden. (*Applaus op talrijke banken.*)

De Voorzitter. — Inzake veiligheid hebben de heer Defraigne en ikzelf van bij de aanvang gemeend dat wij deze verantwoordelijkheid op ons beiden dienden te nemen omdat wij zeer veel kritiek verwachtten en omdat het om moeilijke beslissingen ging die ongetwijfeld onsympathiek zouden overkomen. Wij achtten het daarom beter het hele odium op ons beiden te laden en voort op die manier al het andere onbesproken te laten. Toch moet u niet denken dat wij over één nacht iets zijn gegaan. Integendeel, wij werden goed geholpen door allerlei deskundigen, met name door de quaesturen van beide Kamers.

Er waren, mijnheer Van In, twee categorieën van collega's die kritiek hadden. Ik zal nu even ondeugend zijn, niet echt boos, want ik begrijp nogal veel. Eén categorie van collega's heeft zeer heftig geprotesteerd, zowel bij de Voorzitter van de Kamer als bij die van de Senaat. Deze collega's maakten onze maatregel belachelijk, maar gingen 24 uur later op straat manifesteren omdat de regering niet voldoende maatregelen nam voor de veiligheid. Onze eigen maatregel werd dus eerst belachelijk gemaakt — niet door enkele maar door talrijke collega's en zij waren talrijker dan u zou vermoeden — en daarna gingen men manifesteren tegen de regering omdat niet genoeg werd gedaan tegen aanslagen.

De andere categorie — ik heb daarvan twee voorbeelden gehad in ons eigen midden — waren collega's die mij een protestbrief stuurden en er terzelfder tijd een brief aan toevoegden met de vraag of geen supplementaire verzekering kon worden aangevraagd tegen mogelijke risico's van aanslagen. U denkt misschien dat ik fantaseer, maar het is helaas waar. Ik meen aan dat u niet tot één van beide categorieën behoort. Toch wilde ik even in het openbaar zeggen dat het voor de voorzitters niet altijd gemakkelijk is.

Wat de Heilige Drievuldigheid betreft, om even concreter te zijn en laat ze dan niet heilig zijn zoals u zegt, hebben wij ook deze zaak voldoende bestudeerd.

Waar men ook in het buitenland een parlement bezoekt, altijd zal men merken dat er drie categorieën mensen zijn.

Ons eigen personeel is er niet om de senatoren te controleren, maar om met hen samen te werken en — dit bewijzen ze dagelijks — hun ten dienste te staan. Daarnaast is er de bevelhebber van dit paleis met zijn troepen, die gewapend zijn. Buiten de poort is er ook nog de rijkswacht, eveneens gewapend.

Wij hebben er lang over nagedacht en zijn ervan overtuigd dat de senatoren de eersten zouden zijn om kritiek uit te oefenen als wij enkel aan deze buiten het Parlement staande maar noodzakelijke machten onze veiligheid volledig zouden toevertrouwen. We hebben gemeend voor onze bewaking eigen personeel te moeten aanwerven en trainen; het is volgens mij een juiste beslissing. Dit is trouwens de conclusie waartoe men in alle parlementen gekomen is.

Ons personeel kan niet vriendelijker zijn in de dagelijkse relatie die zij met ons hebben en wij kunnen hun niet vragen controlerend op te treden ten aanzien van ons en van hun collega's. U mag niet vergeten dat 1.500 badges werden uitgereikt. U kan niet eisen dat zij allen controleren waarmee zij dag in, dag uit, in vriendschappelijke en/of dienende relatie staan. Wij waren dus verplicht een beperkte equipe aan te werven voor deze controlerende taak.

Men kan om het even wat belachelijk maken. Wij concludeerden tot deze aanwerving echter na rijp beraad en na vele bezoeken aan buiten-

landse parlementen. Wij wijken hierin niet af van de conclusies waartoe ook die parlementen zijn gekomen.

Voor vreemde bezoekers geldt dezelfde redenering. Wel bespreken wij geregeld de mogelijkheid de maatregelen te versoepelen. Wanneer de veiligheidsagent iemand heeft leren kennen — senator of personeelslid — spreekt het vanzelf dat hij het tonen van de badge niet meer eist. Voor bezoekers is dit echter anders. De vele incidenten in het buitenland hebben ons geleerd dat men best streng blijft voor mensen die niet behoren tot die 1500. Recent, precies de dag waarop een afvaardiging van de quaestuur het kapitol in de Verenigde Staten bezocht, werd daar een aanslag gepleegd door een bezoeker, een onschuldig uitzienende vrouw met een kindje op de arm en een tas aan de hand, die de tas liet staan en met het kindje terug buitenging. Achteraf bleek de tas een bom te bevatten. Er was een ontploffing die enorme veel schade aanrichtte.

Wij zouden het ons niet vergeven mochten wij de controle opnieuw loslaten. Dit komt natuurlijk niet vriendelijk over maar zowel de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers als ik zijn bereid eventuele verwijten op ons te nemen. Wij proberen de maatregelen zo soepel mogelijk maar toch met een zekere vasthoudendheid voort te zetten, al weten wij dat zulks bij niemand in dit huis sympathiek overkomt.

Ik vind het nuttig dat u het probleem aangesneden hebt, want zo had ik de gelegenheid om er in deze zaal iets over te zeggen en niet enkel in het bureau. (*Applaus op talrijke banken.*)

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles de chacun des projets de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene behandeling gesloten en gaan wij over tot het onderzoek van de artikelen van elk van de ontwerpen van wet.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES DOTATIONS DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1985

Discussion et vote des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING DER DOTATIES VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

Beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi contenant le budget des Dotations de 1985.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting der Dotaties voor 1985.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel, breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (*Voir document n° 5-IV-1, session 1984-1985, du Sénat, et document n° 4-IV-1, session 1984-1985, de la Chambre des représentants.*)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (*Zie stuk nr. 5-IV-1, zitting 1984-1985, van de Senaat, en stuk nr. 4-IV-1, zitting 1984-1985, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.*)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

Kredieten voor de lopende uitgaven (titel I) en de kapitaaluitgaven (titel II)

Artikel 1. Voor de uitgaven betreffende de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1985, worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnancings-kredieten
TITRE I			
Lopende uitgaven	4 426,9	—	—
TITRE II			
Kapitaaluitgaven	197,7	—	—
Totaal	4 624,6	—	—

Die kredieten worden opgesomd in de titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

Crédits pour les dépenses courantes (titre I) et pour les dépenses de capital (titre II)

Article 1er. Il est ouvert pour les dépenses de l'année budgétaire 1985 afférentes au budget des Dotations, des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits non dissociés	Crédits dissociés	
		Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
Dépenses courantes	4 426,9	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital	197,7	—	—
Totaux	4 624,6	—	—

Ces crédits sont énumérés aux titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

Bijzondere bepaling betreffende de lopende uitgaven

Art. 2. Bij afwijking van het gewijzigd artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 5 000 000 frank verleend worden aan de buitengewone rekenplichtige van het Arbitragehof. Bij middel van deze voorschotten mag de buitengewone rekenplichtige de schuldvorderingen betalen die niet hoger zijn dan 100 000 frank.

Disposition particulière relative aux dépenses courantes

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 modifié de la loi organique de la Cour des comptes du 29 octobre 1946, des avances de fonds d'un montant maximum de 5 000 000 de francs peuvent être consenties au comptable extraordinaire de la Cour d'arbitrage. Au moyen de ces avances le comptable extraordinaire peut effectuer le paiement des créances ne dépassant pas 100 000 francs.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DES DOTATIONS DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1984

Discussion et vote des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING DER DOTATIES VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

Beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi ajustant le budget des Dotations de 1984.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting der Dotaties voor 1984.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (*Voir document n° 6-IV-1, session 1984-1985, du Sénat, et document n° 5-IV-1, session 1984-1985, de la Chambre des représentants.*)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (*Zie stuk nr. 6-IV-1, zitting 1984-1985, van de Senaat, en stuk nr. 5-IV-1, zitting 1984-1985, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.*)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

I. Kredietaanpassingen

Artikel 1. De kredieten, ingeschreven onder titel I — lopende uitgaven, en onder titel II — kapitaaluitgaven, van de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1984, worden aangepast volgens de omstandige vermeldingen in de bij deze wet gevoegde tabel en ten belope van (in miljoenen franken) :

(in miljoenen franken) :		Gesplitste kredieten	
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven			
Bijkredieten	29,7	—	—
Verminderingen	38,0	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven			
Bijkredieten	12,3	—	—

I. Ajustements des crédits

Article 1er. Les crédits prévus au titre I — dépenses courantes, et au titre II — dépenses de capital, du budget des Dotations de l'année budgétaire 1984, sont ajustés suivant les données détaillées au tableau annexé à la présente loi et à concurrence de (en millions de francs) :

annexe à la présente loi et à concurrence de (en millions de francs) :			
		Crédits dissociés	
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
—			
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Crédits supplémentaires . . .	29,7	—	—
Réductions	38,0	—	—
TITRE II			
<i>Dépenses de capital</i>			
Crédits supplémentaires . . .	12,3	—	—
— Aangenomen.			
Adopté.			

II. Diverse bepalingen

Art. 2. De bij deze wet toegestane kredieten zullen door de algemene middelen der Schatkist gedekt worden.

II. Dispositions diverses

Art. 2. Les crédits ouverts par la présente loi seront couverts par les ressources générales du Trésor.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Deze wet treedt in werking de dag van haar bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

Art. 3. La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI RELATIF A LA PROTECTION ET AU BIEN-ETRE DES ANIMAUX

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE DE BESCHERMING EN HET WELZIJN DER DIEREN

Artikelsgewijze beraadslaging

M. le Président. — La discussion générale du projet de loi relatif à la protection et au bien-être des animaux ayant été close lors d'une séance antérieure, nous devons aborder maintenant la discussion des articles.

Daar de algemene beraadslaging werd gesloten tijdens een vorige vergadering, moeten wij thans de beraadslaging aanvatten over de artikelen van het ontwerp van wet betreffende de bescherming en het welzijn der dieren.

Aangezien echter staatssecretaris De Keersmaecker in de Kamer van volksvertegenwoordigers is opgehouden, schors ik de vergadering voor een tiental minuten.

— *La séance est suspendue à 16 h 10 m.*

De vergadering wordt geschorst te 16 u. 10 m.

Elle est reprise à 16 h 20 m.

Ze wordt hervat te 16 u. 20 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

Nous abordons donc l'examen des articles du projet de loi relatif à la protection et au bien-être des animaux.

Je signale qu'une série d'amendements, signés par moins de trois membres, ont été présentés à différents articles du projet de loi en discussion.

Ik deel u mee dat een reeks amendementen, ondertekend door minder dan drie leden, zijn ingediend op verschillende artikelen van het in behandeling zijnde ontwerp van wet.

Puis-je considérer que ces amendements sont appuyés ?

Mag ik aannemen dat deze amendementen gesteund worden ? (*Tal-rijke leden staan op.*)

Aangezien deze amendementen reglementair gesteund worden, maken ze deel uit van de bespreking.

Ces amendements étant régulièrement appuyés, ils feront partie de la discussion.

Je propose au Sénat de réserver le vote sur les amendements et sur les articles auxquels ils se rattachent.

Ik stel de Senaat voor de stemming over de amendementen en over de artikelen waarop zij betrekking hebben aan te houden. (*Instemming.*)

Il en sera donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Artikel één luidt :

HOOFDSTUK I. — Doel - Begripsbepalingen

Artikel 1. Niemand mag wetens handelingen plegen die niet door deze wet zijn voorzien en die tot doel hebben dat een dier nutteloos omkomt of nutteloos een verminking, een letsel of pijn ondergaat.

CHAPITRE Ier. — But - Définitions

Article 1er. Nul ne peut se livrer sciemment à des actes non visés par la présente loi, qui ont pour but de faire périr inutilement un animal ou de lui causer inutilement une mutilation, une lésion ou des souffrances.

M. Roland Gillet présente l'amendement que voici :

« A cet article, supprimer le mot « inutilement ». »

« In dit artikel het woord « nutteloos » te doen vervallen. »

La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, étant l'auteur de nombreux amendements et pour éviter des redites, j'aimerais que vous m'autorisiez à dire deux mots sur l'ensemble des amendements que j'ai déposés.

Considérant le petit nombre de sénateurs ici présents et qui participaient presque tous aux travaux de la commission, je me demande qui je vais pouvoir encore convaincre de l'efficacité de discuter des amendements en séance publique.

La discussion de cet important projet de loi ayant été fractionnée, c'est aujourd'hui que l'assemblée est appelée à entendre la défense des amendements qui s'y rapportent. Je me propose d'ailleurs de présenter la mienne, aussi brièvement que possible. J'espère que les membres qui liront le *Compte rendu analytique* et les *Annales* comprendront l'intérêt de ces amendements qui ne revêtent aucun aspect politique ou financier et qui vont dans le sens même du titre de la loi, c'est-à-dire la protection et le bien-être des animaux.

L'article 1er précise que « Nul ne peut se livrer sciemment à des actes non visés par la présente loi, qui ont pour but de faire périr inutilement un animal ou de lui causer inutilement une mutilation, une lésion ou des souffrances. »

M. le secrétaire d'Etat a déclaré très nettement en commission que ce projet vise les animaux se trouvant sous la protection de l'homme, et l'article 2 prévoit que « pour l'application de la présente loi, les animaux sont répartis en cinq catégories : les animaux domestiques agricoles, les animaux de compagnie, les animaux sauvages, les animaux d'agrément et les animaux d'expérience », tous sous la protection de l'homme.

Je me pose donc la question : où voit-on, dans les cas d'actes non visés par la présente loi, comment on pourrait faire périr, mutiler ou faire souffrir utilement un animal ? Tous les cas « utiles » — je mets ce mot entre guillemets, car je conteste l'utilité de certains actes envers les animaux — ont été visés par la présente loi. Le maintien du mot « inutilement » permettrait de prolonger une équivoque existant depuis la loi de 1929.

Comment un juge confronté avec le texte d'une loi relative au bien-être des animaux pourra-t-il apprécier l'utilité d'un acte ?

Peut-être veut-on mettre en cause la chasse, dont je suis d'ailleurs adversaire, mais là n'est pas le problème. Il s'agit ici d'animaux se trouvant sous la dépendance directe de l'homme.

Je n'ai pas compris la réponse donnée par M. le secrétaire d'Etat en commission. En tout cas, elle ne m'enlève pas l'idée que le mot « inutilement » est véritablement... inutile.

Tel est le sens de mon amendement qui ne modifierait en rien l'essence, le titre, l'esprit de la loi, mais permettrait d'éviter, à l'avenir, de voir invoquer en justice, pour justifier un acte de cruauté, une utilité qui n'existe plus, les actes utiles étant prévus dans le texte même de la loi. (*Applaudissements sur les bancs du FDF.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb echt niets toe te voegen aan hetgeen ik in de commissie heb gezegd. Ik zou hier voorlezing kunnen doen van de argumentatie die perfect door de rapporteur is opgenomen in het verslag. Ik meen echter dat wij op die manier tijd verliezen.

Er is nog niets veranderd aan de argumentatie van de indiener van het amendement en er is inmiddels ook niets veranderd aan de argumentatie die ik daartegenover stel.

De Voorzitter. — De stemming over het amendement en de stemming over het artikel zijn aangehouden.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article sont réservés.

Artikel 2 luidt :

Art. 2. § 1. Voor de toepassing van deze wet worden de dieren ingedeeld in vijf categorieën : de landbouwhuisdieren, de gezelschapsdieren, de wilde dieren, de sierdieren en de proefdieren.

§ 2. Er wordt verstaan onder :

1. Landbouwhuisdier : dier dat gewoonlijk als opbrengst- of als nutsdier gehouden wordt voor de produktie van melk, vlees, wol, pels, eieren, pluimen, huiden of honing.

Worden steeds beschouwd als landbouwhuisdieren : paarden, ezels, muilezels, muilieren, runderen, schapen, geiten en varkens.

Worden ook beschouwd als landbouwhuisdieren, indien ze worden gehouden met het doel bepaald in het eerste lid : konijnen, nertsen, chinchilla's, kippen, kalkoenen, kwartels, parelhoenders, eenden, ganzen, fazanten, duiven, bijen, vissen en rivierkreeften in visteelten en wijngaardslakken in kwekerijen.

2. Gezelschapsdier : dier dat in gezelschap en tot voldoening van zijn meester onder diens hoede in diens woning of aanhankelijkheden leeft.

Worden steeds beschouwd als gezelschapsdieren : honden, katten, cavia's, goudhamsters, witte muizen, kooi- en volièrevogels en aquariumvissen.

Worden ook beschouwd als gezelschapsdieren, konijnen, nertsen, chinchilla's, kippen, kalkoenen, kwartels, parelhoenders, eenden, ganzen, fazanten, duiven en vissen voor zover zij niet als opbrengst- of als nutsdieren worden gehouden voor de produktie van vlees, wol, pels, eieren, pluimen of huiden.

3. Wild dier : dier niet behorend tot één van de twee vorige categorieën, dat aan zijn natuurlijke biotoop werd onttrokken of in gevangenschap werd geboren en in een kunstmatig milieu wordt gehouden.

4. Sierdier : wild dier dat voorkomt op de door de Koning vast te stellen lijst.

5. Proefdier : dier dat gebruikt wordt of bestemd is om te worden gebruikt bij de in artikel 3, 15, bedoelde proeven.

§ 3. De Koning kan de lijsten wijzigen onder § 2, nrs. 1 en 2. Hij kan een lijst van sierdieren vastleggen en bepalen welke vogels als kooi- en volièrevogels en welke vissen als aquariumvissen, in de zin van deze wet, beschouwd worden.

Art. 2. § 1er. Pour l'application de la présente loi, les animaux sont répartis en cinq catégories : les animaux domestiques agricoles, les animaux de compagnie, les animaux sauvages, les animaux d'agrément et les animaux d'expérience.

§ 2. Il faut entendre par :

1. Animal domestique agricole : animal qui est détenu habituellement comme animal de rente ou de rapport pour la production de lait, de viande, de laine, de fourrure, d'œufs, de plumes, de peaux ou de miel.

Sont toujours considérés comme animaux domestiques agricoles : les chevaux, les ânes, les mulets, les bardots, les bovins, les moutons, les chèvres et les porcs.

Sont également considérés comme animaux domestiques agricoles, s'ils sont détenus dans le but défini à l'alinéa premier : les lapins, les visons, les chinchillas, les poules, les dindons, les cailles, les pintades, les canards, les oies, les faisans, les pigeons, les abeilles, les poissons et les écrevisses en pisciculture et les escargots de Bourgogne en élevage.

2. Animal de compagnie : animal qui vit en compagnie et pour le contentement de son maître, sous sa garde, dans son habitation ou ses dépendances.

Sont toujours considérés comme animaux de compagnie : les chiens, les chats, les cobayes, les hamsters dorés, les souris blanches, les oiseaux de cage et de volière et les poissons d'aquarium.

Sont également considérés comme animaux de compagnie s'ils ne sont pas détenus comme animaux de rente ou de rapport pour la production de viande, de laine, de fourrure, d'œufs, de plumes ou de peaux, les lapins, les visons, les chinchillas, les poules, les dindons, les cailles, les pintades, les canards, les oies, les faisans, les pigeons et les poissons.

3. Animal sauvage : animal n'appartenant pas à une des deux catégories précédentes, qui a été soustrait à son biotope naturel ou est né en captivité et qui est détenu dans un milieu artificiel.

4. Animal d'agrément : animal sauvage figurant sur la liste à établir par le Roi.

5. Animal d'expérience : animal utilisé ou destiné à être utilisé à des expériences visées à l'article 3, 15.

§ 3. Le Roi peut modifier les listes du § 2, n°s 1 et 2. Il peut fixer une liste d'animaux d'agrément et préciser quels oiseaux sont considérés comme oiseaux de cage et de volière et quels poissons sont considérés comme poissons d'aquarium au sens de la présente loi.

M. Trussart présente les amendements que voici :

« A. Au § 1er de cet article supprimer les mots « les animaux d'agrément ».

B. Au § 2 du même article, supprimer le n° 4.

C. Au § 3 du même article, supprimer les mots « fixer une liste d'animaux d'agrément et. »

« A. In § 1 van dit artikel te doen vervallen het woord « sierdieren ».

B. In § 2 van hetzelfde artikel het nr. 4 te doen vervallen.

C. In § 3 van hetzelfde artikel te doen vervallen de woorden « een lijst van sierdieren vastleggen en. »

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, la justification que je présente pour l'amendement à l'article 2 vaut également pour les amendements aux articles 3, 5, 8 et 10. Il ne sera donc pas nécessaire que je la répète.

En fait, les amendements tendent à supprimer la catégorie des animaux d'agrément et parallèlement la détention d'animaux sauvages dans les parcs d'animaux, les collections privées et les établissements récréatifs.

Selon l'auteur du projet, la notion d'« animaux d'agrément » est introduite dans la loi pour organiser de manière rationnelle son application. En fait, c'est plutôt pour permettre de gérer une situation existante, aussi détestable soit-elle, comme le maintien en captivité d'animaux sauvages dans des parcs d'attraction, des collections privées et des

établissements récréatifs. A ce propos, il faut signaler que parmi les cirques les plus renommés, beaucoup n'utilisent plus d'animaux sauvages et que cela ne nuit aucunement à la qualité du spectacle.

La captivité d'animaux sauvages, déjà inacceptable fondamentalement, l'est d'autant moins à notre époque où existent d'excellents moyens audiovisuels.

Seule peut encore se justifier aujourd'hui la détention d'animaux sauvages par les zoos dont l'objectif scientifique, culturel et éducatif inclut notamment la perpétuation d'espèces rares ou menacées d'extinction. (*Applaudissements sur les bancs du FDF.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, deze amendementen werden door beide commissies verworpen ingevolge de argumentatie die ik heb ontwikkeld en die verwoord is in het verslag op bladzijde 8.

M. le Président. — Nous notons que la justification que vient de donner M. Trussart vaut pour ses amendements aux articles 2, 3, 5, 8 et 10.

De stemming over de amendementen en de stemming over het artikel zijn aangehouden.

Artikel 3 luidt :

Art. 3. Voor de toepassing van deze wet wordt verstaan onder :

1. Kennel : instelling waarin, met een winstgevend of cultureel oogmerk, ten minste twee teven voor de kweek worden gehouden en waar slechts in het bedrijf zelf gekweekte honden worden verhandeld;
2. Kattenkwekerij : instelling, waarin met winstgevend of cultureel oogmerk, ten minste drie katten voor de kweek worden gehouden en waar slechts in het bedrijf zelf gekweekte katten worden verhandeld;
3. Dierenasiel : al dan niet openbare instelling die beschikt over de gepaste inrichting om onderdak en nodige zorgen te verschaffen aan verloren, achtergelaten of verwaarloosde dieren;
4. Dierenpensioen : instelling waar gedurende beperkte tijd en tegen vergoeding, onderdak en nodige zorgen aan door hun eigenaar toevertrouwde dieren worden verleend;
5. Handelszaak voor dieren : instelling, met uitzondering van het landbouwbedrijf, al dan niet toegankelijk voor het publiek, waar dieren worden gehouden met het doel ze te verhandelen;
6. Markt : officieel erkende plaats waar verzamelingen van dieren worden gehouden met het doel die te verhandelen;
7. Tentoonstelling : verzameling van dieren gehouden met het doel de eigenschappen der dieren te laten beoordelen en vergelijken of ze te edukatieve titel voor te stellen en waarvan het hoofddoel niet van handelsaard is;
8. Verhandelen : in de handel brengen; ten verkoop aanbieden, in bezit houden, verwerven en tentoonstellen; ruilen, verkopen; te kosteloos of bezwarenden titel afstaan;
9. Zoo : instelling toegankelijk voor het publiek waar, zonder winstoogmerk, dieren van praktisch elke klasse van het dierenrijk worden gehouden en tentoongesteld en waarvan het wetenschappelijk, cultureel en edukatief doel verzekerd wordt door wetenschappelijk personeel met universitaire vorming en die over één of meer reservaten bestemd en uitgerust voor de afzondering der dieren, beschikt;
10. Dierenpark : domein toegankelijk voor het publiek, ingericht voor het houden en tentoonstellen van wilde dieren al dan niet met andere dieren, met het doel het publiek te vormen of te verstrooien;
11. Private verzameling : het zonder winstoogmerk houden van een of meer wilde dieren in een private, niet voor het publiek toegankelijke eigendom;
12. Recreatieve instelling : voor het publiek toegankelijke instelling tot recreatie van de mens onder meer door fysieke prestaties van het dier;
13. Doden : elke handeling waarbij opzettelijk een einde wordt gemaakt aan het leven van een dier;
14. Slachten : het doden van een landbouwhuisdier met het oog op het verbruik;
15. Dierproef : elke ingreep of waarneming op een levend dier met het doel een wetenschappelijke hypothese te toetsen, inlichtingen te verzamelen, sommige produkten te oogsten of te testen, stammen van micro-organismen of van tumoren te bewaren, de reacties van de dieren na te gaan, aanschouwelijk onderwijs te geven of de opleiding van personen te verzekeren;

16. Laboratorium : instelling of plaats waar dierproeven worden verricht;

17. Laboratoriumdirecteur : ieder persoon die een laboratorium leidt;

18. Proefleider : ieder persoon die de leiding heeft over een dierproef.

Art. 3. Pour l'application de la présente loi, il faut entendre par :

1. Chenil : établissement où sont détenues pour la reproduction, dans un but lucratif ou culturel, au minimum deux chiennes et où ne sont commercialisés que des chiens provenant de cet élevage;
 2. Elevage de chats : établissement où sont détenues pour la reproduction, dans un but lucratif ou culturel, au minimum trois chattes et où ne sont commercialisés que des chats provenant de cet élevage;
 3. Refuge pour animaux : établissement public ou non, qui dispose d'installations adéquates pour assurer à des animaux perdus, abandonnés ou négligés, un abri et les soins nécessaires;
 4. Pension pour animaux : établissement où des animaux, confiés par leur propriétaire, sont soignés et hébergés pendant un temps limité et moyennant rémunération;
 5. Etablissement commercial pour animaux : établissement, à l'exception de l'exploitation agricole, accessible ou non au public, où sont détenus des animaux dans le but de les commercialiser;
 6. Marché : lieu officiellement reconnu où des rassemblements d'animaux sont tenus en vue de les commercialiser;
 7. Exposition : rassemblement d'animaux organisé dans le but de comparer et de juger les qualités des animaux ou de les présenter dans un but éducatif et dont l'objectif principal n'est pas commercial;
 8. Commercialiser : mettre dans le commerce; offrir, détenir, acquérir et exposer en vue de la vente; échanger, vendre, céder à titre gratuit ou onéreux;
 9. Zoo : établissement accessible au public où, sans but lucratif, on détient et expose des animaux de pratiquement chaque classe du règne animal, et dont l'objectif scientifique, culturel et éducatif est assuré par un personnel scientifique à formation universitaire et qui dispose d'une ou de plusieurs réserves destinées et aménagées pour l'isolement des animaux;
 10. Parc d'animaux : domaine accessible au public, aménagé pour la détention et l'exposition d'animaux sauvages, avec ou sans autres animaux, pour des motifs d'éducation ou de divertissement du public;
 11. Collection privée : la détention, sans but lucratif, d'un ou de plusieurs animaux sauvages dans une propriété privée non accessible au public;
 12. Etablissement récréatif : établissement accessible au public pour le divertissement de l'homme, notamment par des prestations physiques de l'animal;
 13. Mise à mort : tout acte par lequel il est mis fin volontairement à la vie d'un animal;
 14. Abattage : mise à mort d'un animal domestique agricole en vue de la consommation;
 15. Expérience sur animaux : toute intervention ou observation sur un animal vivant et ayant pour but de vérifier une hypothèse scientifique, de recueillir des informations, de tester ou de récolter certains produits, de conserver des souches de micro-organismes ou des souches tumorales, de constater les réactions d'un animal, d'effectuer une démonstration pour l'enseignement ou d'assurer la formation de personnes;
 16. Laboratoire : établissement ou endroit où l'on procède à des expériences sur animaux;
 17. Directeur de laboratoire : toute personne qui dirige un laboratoire;
 18. Maître d'expérience : toute personne qui dirige une expérience sur animaux.
- M. Trussart** présente les amendements que voici et qu'il a déjà défendus :
- A. Au n° 10 de cet article, remplacer les mots « d'animaux sauvages, avec ou sans autres animaux », par les mots « d'animaux énumérés à l'article 2, § 2, n° 1 et 2 ».
- B. Supprimer le n° 11 du même article.
- C. Au n° 12 du même article, à la dernière ligne, remplacer les mots « de l'animal » par les mots « d'animaux, à l'exception des animaux sauvages définis à l'article 2, § 2, n° 3. »

« A. In nr. 10 van dit artikel de woorden « van wilde dieren al dan niet met andere dieren » te vervangen door de woorden « van dieren opgesomd in artikel 2, § 2, nrs. 1 en 2 ».

B. Het nr. 11 van hetzelfde artikel te doen vervallen.

C. In het nr. 12 van hetzelfde artikel op de laatste regel de woorden « van het dier » te vervangen door de woorden « van dieren, met uitzondering van de wilde dieren bepaald in artikel 2, § 2, nr. 3. »

MM. Roland Gillet et Trussart présentent l'amendement que voici :

« Remplacer le n° 15 de cet article par le texte suivant :

« 15. Expériences sur animaux : toute intervention ou observation sur l'animal vivant, faite dans une perspective scientifique nouvelle et qui ne provoque sur lui ou sur sa descendance ni souffrance physique ou psychique ou affective, ni lésion, ni mutilation, ni trouble d'aucune sorte. »

« Punt 15 van dit artikel te vervangen als volgt :

« 15. Dierproef : elke ingreep of waarneming op een levend dier, die in een nieuw wetenschappelijk perspectief geschiedt en waardoor het dier of zijn afstammelingen geen fysieke, psychische of affectieve pijn lijden of die geen letsels, verminkingen of stoornissen van welke aard ook veroorzaakt. »

A cet amendement, M. Roland Gillet présente un amendement subsidiaire ainsi rédigé :

« Au n° 15 de cet article, à la première ligne, faire précéder les mots « toute intervention » par les mots « pour autant que les connaissances et les résultats recherchés présentent un caractère scientifique et soient applicables aux espèces humaine et animale. »

« In het nr. 15 van dit artikel op de eerste regel de woorden « elke ingreep » te doen voorafgaan door de woorden « voor zover de kennis en resultaten die men tracht te verkrijgen, van wetenschappelijke aard zijn en toepasbaar zijn op mens en dier. »

La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, je défends d'abord l'amendement que j'ai déposé avec M. Trussart à l'article 3, au sujet de la définition de l'expérience sur animaux.

Le texte du projet de loi décrit ce qu'est cette expérience en ces termes : « Toute intervention ou observation sur un animal vivant et ayant pour but de vérifier une hypothèse scientifique, de recueillir des informations, de tester ou de récolter certains produits, de conserver des souches de micro-organismes ou des souches tumorales, de constater les réactions d'un animal, d'effectuer une démonstration pour l'enseignement ou d'assurer la formation de personnes. »

Or cette description va à l'encontre d'une série d'amendements déposés aux articles 20 et suivants et relatifs à la manière de faire des expériences sur des animaux. Dès lors, il paraît difficile aux auteurs de ces amendements d'accepter cette définition puisqu'elle implique l'acceptation d'une série d'actes qu'ils souhaitent voir supprimés.

C'est la raison pour laquelle nous avons décidé de proposer un amendement radical qui prévoit une autre définition de ce que devrait être l'expérience dans l'esprit de ceux qui veulent protéger les animaux et assurer leur bien-être.

Cet amendement est ainsi rédigé : « 15. Expériences sur animaux : toute intervention ou observation sur l'animal vivant, faite dans une perspective scientifique nouvelle ... » — ceci pour éviter de recommencer indéfiniment des expériences douloureuses, dont on connaît le résultat depuis plusieurs années — « ... et qui ne provoque sur lui ou sur sa descendance ni souffrance physique ou psychique ou affective, ni lésion, ni mutilation, ni trouble d'aucune sorte. »

Vous comprendrez immédiatement que cette définition est radicale en ce sens qu'elle tend à supprimer la vivisection et toutes ses séquelles, tout en admettant — et c'est logique — qu'on puisse faire des expériences sur les animaux, comme on en fait sur les hommes d'ailleurs, pour autant qu'elles ne soient pas douloureuses et qu'elles ne provoquent pas des lésions.

Il faut tenir compte du fait — nous en discuterons aux articles 20 et 23 d'une manière plus précise — que deux thèses s'affrontent : celle des tenants de la vivisection et celle des opposants à cette pratique.

Sur ce point, monsieur le Président, de plus en plus de scientifiques signalent que la vivisection, telle qu'on l'entend dans les laboratoires, est non seulement inutile mais nuisible et qu'il existe beaucoup plus de cas de victimes humaines suite à des expériences de vivisection que d'exemples de guérison. Si Fleming avait injecté de la pénicilline à

des cobayes au moment où il l'a découverte, nous n'aurions pas aujourd'hui le bénéfice de ce médicament. En effet, le cobaye meurt, sans qu'on ait jamais su pourquoi, dès qu'on lui injecte de la pénicilline.

Dois-je parler des milliers d'enfants, adultes aujourd'hui, victimes de la thalidomide, produit qui avait pourtant été expérimenté sur des dizaines de milliers d'animaux ? J'y reviendrai tout à l'heure au moment de la discussion des amendements propres à la vivisection. Je tâcherai de convaincre le Sénat du fait que ce lourd héritage d'une science dépassée doit absolument être transformé, du moins si on veut réellement assurer le bien-être des animaux.

Je suis très conscient du fait que notre amendement est radical et qu'à moins d'un sursaut du Sénat, il a peu de chance d'être voté. C'est pourquoi j'ai déposé un amendement subsidiaire.

En effet, en supposant que l'amendement radical ne parvienne pas à recueillir une majorité au Sénat — ce que je regretterais —, il faut à tout le moins qu'au 15° de l'article 3 qui définit les expériences sur les animaux on précise : « pour autant que les connaissances et les résultats recherchés présentent un caractère scientifique et soient applicables aux espèces humaine et animale ». Tel est le sens de notre amendement subsidiaire.

Il faut absolument qu'on arrête l'expérimentation animale qui ne sert qu'à satisfaire le sadisme de celui qui la pratique, qui n'est conçue que pour tester des produits commerciaux, notamment des produits de beauté qu'on injecte dans les yeux des chiens, des chats et des lapins, qui souffrent horriblement, alors qu'il existe de nombreuses méthodes alternatives. Pour autant que les résultats des expériences soient applicables aux espèces humaine et animale, nous demandons que cesse l'expérience de la douleur pour la douleur, pour savoir jusqu'à quel point un animal peut supporter la douleur avant de mourir !

J'aurais honte de voter un texte où l'on ne profiterait pas de l'occasion qui nous est donnée à travers cette loi de changer la mentalité et le système qui font qu'aujourd'hui dans le monde, 50 millions d'animaux par an meurent dans des circonstances atroces pour le seul plaisir sadique des expérimentateurs.

Si l'on ne veut pas changer totalement notre définition, qu'on essaie au moins de la restreindre à une véritable utilité et que cesse enfin cette permissivité en la matière. (Applaudissements sur les bancs du FDP.)

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Wij zijn tegen, Voorzitter.

M. le Président. — La parole est à M. Lepaffe.

M. Lepaffe. — Monsieur le Président, je m'étonne d'entendre, pour la troisième fois, le secrétaire d'Etat, soit se référer à ce qu'il a dit en commission — les membres qui n'étaient pas en commission n'ont pu l'entendre répéter ses arguments en séance publique —, soit se contenter de dire qu'il est « contre ». La séance publique se justifie encore moins si les membres de notre assemblée qui n'ont pas eu la chance d'entendre en commission l'argumentation du ministre ne peuvent l'entendre ici lors de la discussion des amendements.

M. le Président. — Permettez-moi de faire remarquer qu'une discussion générale a eu lieu et que les arguments invoqués maintenant par M. Gillet à propos de ses amendements ont déjà été avancés par lui dans son exposé général.

M. Lepaffe. — Monsieur le Président, s'il s'agissait de la discussion générale, je vous suivrais tout de suite, mais j'ai entendu faire référence à la discussion en commission. Une difficulté se présente donc dans le déroulement de nos travaux.

M. le Président. — On a tout de même répondu aux arguments généraux de M. Gillet. Dès lors, je puis comprendre la réaction de M. le secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, je ne suis pas sûr que l'honorable membre soit bien placé pour faire une telle remarque. En effet, lors d'une séance précédente, j'ai donné une réponse d'ordre général sur la question de la vivisection. Si M. Gillet désire, à propos de cet amendement-ci, que je donne lecture du commentaire repris dans le rapport complémentaire, je veux bien le faire.

Ik kan dat hier lezen : « Men kan aanvaarden dat proeven in een zelfde laboratorium verricht, die geleid hebben tot het beoogde resultaat, niet moeten worden hernomen. » Maar dat staat reeds in arti-

kel 24, zij het in andere woorden. Dit is het essentiële. Er kunnen nog andere argumenten aan worden toegevoegd maar er zijn er reeds voldoende aangehaald.

Ik ben tegen dit amendement wegens redenen die in de commissie zijn uiteengezet in afwezigheid van de geachte collega, die hier net hetzelfde zegt als wat hij in een vorige vergadering heeft gezegd.

M. Lepaffe. — Je remercie M. le secrétaire d'Etat de sa réponse qui est bien meilleure que la précédente.

M. De Keersmaeker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — C'était exactement la même mais concernant un autre article du projet.

M. le Président. — Le vote sur les amendements et le vote sur l'article 3 sont réservés.

Artikel 4 luidt :

HOOFDSTUK II. — Houden van dieren

Art. 4. § 1. Ieder persoon die een dier houdt, verzorgt of te verzorgen heeft, moet de nodige maatregelen nemen om het dier een in overeenstemming met zijn aard, zijn fysiologische en ethologische behoeften, zijn gezondheidstoestand en zijn graad van ontwikkeling, aanpassing of domestikatie, aangepaste voeding, verzorging en huisvesting te verschaffen.

§ 2. Niemand mag de bewegingsvrijheid van het dier dat hij houdt, verzorgt of te verzorgen heeft, zodanig beperken dat het aan vermijdbare pijnen, lijden of letsels is blootgesteld.

Wanneer een dier gewoonlijk of voortdurend wordt vastgemaakt of opgesloten, moet het voldoende ruimte en bewegingsvrijheid krijgen, in overeenstemming met zijn fysiologische en ethologische behoeften.

§ 3. De verlichting, de temperatuur, de vochtigheidsgraad, de verluchting, de luchtcirculatie en de overige milieuvoorwaarden van het verblijf der dieren moeten overeenstemmen met de fysiologische en ethologische behoeften van de soort.

§ 4. Ter uitvoering van §§ 2 en 3, en onverminderd de bepalingen van hoofdstuk VIII kan de Koning voor de verschillende soorten en categorieën van dieren nadere regelen stellen.

§ 5. De in artikel 33 bedoelde overheidspersonen zijn gemachtigd de nodige maatregelen te treffen of op te leggen om de verplichtingen voortvloeiend uit de §§ 1, 2, 3 en 4 onverwijld te doen naleven.

CHAPITRE II. — Détention d'animaux

Art. 4. § 1er. Toute personne qui détient un animal, qui en prend soin ou doit en prendre soin, doit prendre les mesures nécessaires afin de procurer à l'animal une alimentation, des soins et un logement qui conviennent à sa nature, à ses besoins physiologiques et éthologiques, à son état de santé et à son degré de développement, d'adaptation ou de domestication.

§ 2. Aucune personne qui détient un animal, en prend soin, ou doit en prendre soin, ne peut entraver sa liberté de mouvement au point de l'exposer à des douleurs, des souffrances ou des lésions évitables.

Un animal habituellement ou continuellement attaché ou enfermé doit pouvoir disposer de suffisamment d'espace et de mobilité, conformément à ses besoins physiologiques et éthologiques.

§ 3. L'éclairage, la température, le degré d'humidité, la ventilation, la circulation d'air et les autres conditions ambiantes du logement des animaux doivent être conformes aux besoins physiologiques et éthologiques de l'espèce.

§ 4. En exécution des §§ 2 et 3 et sans préjudice des dispositions du chapitre VIII, le Roi peut arrêter des règles complémentaires pour les différentes espèces et catégories d'animaux.

§ 5. Les agents de l'autorité visés à l'article 33 sont habilités à prendre ou à imposer les mesures nécessaires pour faire respecter sans délai les obligations découlant des §§ 1er, 2, 3 et 4.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 5 luidt :

Art. 5. § 1. Onverminderd de wetgeving op de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven is voor de uitbating van kennels, kattenkwekerijen, dierenasielen, dierenpensions, handelszaken voor dieren, markten, zoo's, dierenparken, private verzamelingen en recreatieve instellingen een erkenning vereist van de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort.

§ 2. De Koning stelt, afhankelijk van de aard van de inrichting, van de gehouden diersoorten en van het aantal gehouden dieren, de voorwaarden vast van de erkenning van de in § 1 bedoelde inrichtingen, met betrekking tot hun aanleg en uitrusting, de hygiëne, veiligheid en identificatie der dieren, evenals de diergeneeskundige controle en begeleiding.

De Koning kan voor de erkenning van zoo's, dierenparken en private verzamelingen die voorwaarden vaststellen op advies van een door de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort opgericht comité van deskundigen.

§ 3. Voor alle erkenningen wordt door de diergeneeskundige dienst, al dan niet door deskundigen bijgestaan, op kosten van de verzoekers vooraf een onderzoek ingesteld.

§ 4. Onverminderd de wetgeving op de bedreigde diersoorten kan de Koning, met het oog op het welzijn van dieren, diersoorten aanduiden die niet mogen worden gehouden in dierenparken en private verzamelingen.

Art. 5. § 1er. Sans préjudice de la législation sur les établissements dangereux, insalubres et incommodes, l'exploitation de chenils, élevages de chats, refuges pour animaux, pensions et établissements commerciaux pour animaux, marchés, zoos, parcs d'animaux, collections privées et établissements récréatifs est soumise à l'agrément du ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions.

§ 2. Le Roi fixe les conditions d'agrément des établissements visés au § 1er, en fonction de la nature de l'établissement, des espèces animales détenues et de leur nombre. Ces conditions concernent leur équipement et aménagement, l'hygiène, la sécurité et l'identification des animaux, ainsi que le contrôle et la guidance vétérinaire.

Le Roi peut pour l'agrément de zoos, parcs d'animaux et collections privées, fixer ces conditions sur avis d'un comité d'experts créé par le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions.

§ 3. Pour toutes les agréments le service vétérinaire, assisté ou non d'experts, procède préalablement à une enquête aux frais des demandeurs.

§ 4. Sans préjudice de la législation relative aux espèces animales menacées, le Roi peut, en vue du bien-être des animaux, désigner les espèces qui ne peuvent pas être détenues dans des parcs d'animaux et des collections privées.

M. Trussart présente les amendements que voici et qu'il a déjà défendus :

A. Au § 1er de cet article, à la cinquième ligne, supprimer les mots « collections privées » ;

B. Au § 2, alinéa 2, du même article, deuxième ligne, supprimer les mots « et collections privées ».

C. Au § 4 du même article, à la dernière ligne, supprimer les mots « et des collections privées. »

A. In § 1 van dit artikel op de vierde en de vijfde regel te doen vervallen de woorden « private verzamelingen ».

B. In § 2 van hetzelfde artikel, tweede lid, op de tweede regel te doen vervallen de woorden « en private verzamelingen ».

C. In § 4 van hetzelfde artikel op de laatste regel te doen vervallen de woorden « en private verzamelingen. »

Le vote sur les amendements et le vote sur l'article sont réservés.

Artikel 6 luidt :

Art. 6. De Koning kan, al naargelang van de categorieën en soorten der tentoongestelde dieren, maatregelen voorschrijven om hun welzijn tijdens tentoongestellingen te verzekeren.

Art. 6. Le Roi peut, selon les catégories et les espèces d'animaux exposés, prescrire des mesures pour assurer leur bien-être pendant les expositions.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. De Koning kan, bij een in Ministerraad overlegd besluit, maatregelen treffen voor het identificeren van en voor het voorkomen van overbevolking bij sommige categorieën gezelschapsdieren.

Art. 7. Le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, prendre des mesures pour identifier certaines catégories d'animaux de compagnie et pour éviter leur surpopulation.

— Aangenomen.

Adopté.

Artikel 8 luidt :

Art. 8. Het houden van wilde dieren, andere dan sierdieren, is verboden, tenzij in zoo's, dierenparken, private verzamelingen, circussen en dolfinaria.

Wilde dieren die in zoo's, dierenparken en private verzamelingen worden gekweekt, mogen slechts afgestaan worden aan erkende zoo's, dierenparken en private verzamelingen, of circussen en dolfinaria of uitgevoerd worden ter bestemming van gelijkaardige instellingen.

Art. 8. La détention d'animaux sauvages, autres qu'animaux d'agrément, est interdite sauf dans les zoos, les parcs d'animaux, les collections privées, les cirques et delphinariums.

Les animaux sauvages élevés dans les zoos, parcs d'animaux et collections privées ne peuvent être cédés qu'à d'autres zoos, parcs d'animaux et collections privées agréés ou cirques et delphinariums ou bien exportés vers des établissements analogues.

M. Trussart présente l'amendement que voici et qu'il a déjà justifié :

« Remplacer cet article par ce qui suit :

« La détention d'animaux sauvages est interdite sauf dans les zoos.

Les animaux sauvages élevés dans les zoos ne peuvent être cédés qu'à d'autres zoos. »

« Dit artikel te vervangen als volgt :

« Het houden van wilde dieren is verboden, behalve in dierenparken.

Wilde dieren die in dierenparken worden gekweekt, mogen niet worden overgedragen tenzij aan andere dierenparken. »

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 8 sont réservés.

Artikel 9 luidt :

Art. 9. § 1. Ieder persoon die een zwerfend, verloren of achtergelaten dier opvangt, is verplicht dit binnen de vier dagen toe te vertrouwen aan het gemeentebestuur van de plaats waar hij het dier heeft opgevangen of dat van zijn woonplaats.

Het gemeentebestuur vertrouwt het dier zonder verwijl en naargelang van het geval, toe aan een persoon die het een behoorlijke verzorging en huisvesting verzekert, aan een dierenasiel, zoo of dierenpark.

Het gemeentebestuur kan een dierenasiel aanwijzen, waaraan de dieren rechtstreeks kunnen worden toevertrouwd door hen die ze hebben opgevangen. Aan de in het eerste lid gestelde verplichting is voldaan wanneer het dier aan een door het gemeentebestuur aangewezen dierenasiel wordt toevertrouwd. Dat asiel stelt onmiddellijk het gemeentebestuur in kennis van de ontvangst van het dier.

§ 2. Het dier toevertrouwd aan een dierenasiel, zoo of dierenpark mag niet worden gedood; het moet ten minste vijftien dagen na de besteding ter beschikking van de eigenaar worden gehouden.

Indien het dier door het gemeentebestuur of door het asiel toevertrouwd of afgestaan wordt aan een persoon, moet deze er zich toe verbinden het ten minste vijftien dagen, te rekenen vanaf het ogenblik dat het aan het gemeentebestuur werd toevertrouwd, ter beschikking te houden van zijn vroegere eigenaar.

Na het verstrijken van die termijnen wordt de houder er van rechtswege eigenaar van.

Wanneer de eigenaar het dier teruggeeft vóór het verstrijken van die termijnen is hij vergoeding verschuldigd voor de opname-, de verzorgings- en de hoedekosten tot de dag van de terugname.

§ 3. De in § 2 gestelde termijnen, waarvan de beweegredenen voor elk geval afzonderlijk moeten worden vermeld in een proces-verbaal, moeten niet in acht worden genomen wanneer een dierenarts oordeelt dat het dier moet worden gedood.

§ 4. Wanneer het dier niet besteed kan worden in de zin van § 1, tweede lid, kan de burgemeester beslissen het te laten doden overeenkomstig de richtlijnen van de diergeneeskundige dienst, onder dezelfde voorwaarden als bepaald in § 3.

Als het echter een slachtdier betreft, wordt er door de zorg van de administratie van de Belasting over de toegevoegde waarde, Registratie en Domeinen overgegaan tot de veiling op de naastgelegen markt.

De opbrengst van de verkoop wordt, na aftrek van de kosten van het gemeentebestuur en van de verkoop door datzelfde bestuur begroot, in de Deposito- en Consignatiekas gestort.

§ 5. De eigenaar van het dier kan geen recht op vergoeding laten gelden.

Art. 9. § 1er. Toute personne qui recueille un animal errant, perdu ou abandonné est tenue de le confier, dans les quatre jours, à l'administration communale de l'endroit où elle a trouvé l'animal ou de laquelle elle dépend.

L'administration communale confie l'animal sans délai et, selon le cas, à une personne qui lui assure des soins et un logement appropriés, à un refuge pour animaux, à un zoo ou à un parc d'animaux.

L'administration communale peut désigner un refuge pour animaux auquel les animaux peuvent être directement confiés par les personnes qui les ont recueillis. L'obligation visée à l'alinéa 1er est remplie dès lors que l'animal est remis à un refuge pour animaux désigné par l'administration communale. Le refuge informe immédiatement l'administration communale de la réception de l'animal.

§ 2. L'animal confié à un refuge pour animaux, à un zoo ou à un parc d'animaux ne peut être tué; il doit être tenu à la disposition du propriétaire pendant minimum quinze jours après le placement.

Au cas où l'animal est confié par l'administration communale ou par le refuge à une personne, celle-ci est obligée de le garder à la disposition de son propriétaire précédent au moins pendant quarante-cinq jours à dater du jour où il a été remis à l'autorité communale.

Ces délais passés, le détenteur en devient propriétaire de plein droit.

Lorsque le propriétaire réclame la restitution de l'animal avant l'expiration de ces délais, il est redevable des frais de placement, d'entretien et de garde, jusqu'au jour de la restitution.

§ 3. Les délais dont la motivation doit être consignée pour chaque cas dans un procès-verbal, fixés au § 2 ne doivent pas être respectés lorsqu'un médecin vétérinaire estime que la mise à mort de l'animal est nécessaire.

§ 4. Lorsque l'animal ne peut être placé au sens du § 1er, alinéa 2, le bourgmestre peut décider de le faire mettre à mort conformément aux instructions du service vétérinaire, dans les mêmes conditions qu'au § 3.

Toutefois, lorsqu'il s'agit d'un animal de boucherie, il est procédé, à la diligence de l'administration de la Taxe sur la valeur ajoutée, de l'Enregistrement et des Domaines, à la vente par adjudication au marché le plus proche.

Le produit de la vente, dont sont prélevés les frais de l'administration communale et les frais de vente taxés par la même administration, est versé à la Caisse des dépôts et consignations.

§ 5. Le propriétaire de l'animal ne peut faire valoir un droit à indemnisation.

— Aangenomen.

Adopté.

Artikel 10 luidt :

HOOFDSTUK III. — Handel in dieren

Art. 10. § 1. De Koning kan voorwaarden opleggen aan de verhandeling van landbouwhuisdieren met het doel hen te beschermen en hun welzijn te verzekeren.

§ 2. De Koning kan de voorwaarden bepalen waaronder gezelschapsdieren en sierdieren mogen worden verhandeld in kennels, kattenkwekerijen, handelszaken voor dieren en op markten.

Deze voorwaarden mogen slechts betrekking hebben op de leeftijd van de te koop aangeboden dieren, de identificatie, de waarborgen aan de koper en de getuigschriften in verband hiermede, de preventieve behandeling tegen ziekten, de verpakking, de aanbidding en de tentoonstelling voor de verhandeling.

CHAPITRE III. — Commerce d'animaux

Art. 10. § 1er. Le Roi peut imposer les conditions afférentes à la commercialisation des animaux domestiques agricoles dans le but de les protéger et d'assurer leur bien-être.

§ 2. Le Roi peut fixer les conditions sous lesquelles les animaux de compagnie et d'agrément peuvent être commercialisés dans les chenils, les élevages de chats, les établissements commerciaux pour animaux et les marchés.

Ces conditions ne peuvent se rapporter qu'à l'âge des animaux mis en vente, à leur identification, aux garanties pour l'acheteur et aux

certificats y afférents, au traitement préventif contre les maladies, au conditionnement, à la présentation et à l'exposition en vue de la commercialisation.

M. Trussart présente l'amendement que voici et qu'il a déjà défendu :

« Au § 2, premier alinéa, de cet article, supprimer les mots « et d'agrément. »

« In § 2, eerste lid, van dit artikel te doen vervallen de woorden « en sierdieren. »

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 10 sont réservés.

Artikel 11 luidt :

Art. 11. Het is verboden dieren af te staan onder kosteloze of bezwarende titel aan personen minder dan 16 jaar zonder de uitdrukkelijke toelating van de personen die over hen de ouderlijke macht of de voogdij uitoefenen.

Art. 11. Il est interdit de céder à titre gratuit ou onéreux des animaux à des personnes âgées de moins de 16 ans, sans autorisation expresse des personnes qui exercent sur eux la puissance paternelle ou la tutelle.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Bij wijze van amendement stelt de heer Marmenout c.s. volgend nieuw artikel 11bis voor :

« Art. 11bis. Met uitzondering van de door de Koning bepaalde diersoorten, is het verhandelen van gezelschapsdieren en sierdieren op markten verboden tenzij voor personen die beschikken over een overeenkomstig artikel 5 erkende inrichting. »

« Art. 11bis. Exception faite des espèces animales désignées par le Roi, la commercialisation d'animaux de compagnie et d'agrément sur les marchés est interdite, sauf pour les personnes disposant d'un établissement agréé conformément à l'article 5. »

De regering stelt eveneens een nieuw artikel 11bis voor.

Le gouvernement propose également l'insertion d'un nouvel article 11bis ainsi rédigé :

« Art. 11bis. Het verhandelen op markten van gezelschapsdieren en sierdieren, van diersoorten door de Koning aangewezen is verboden, tenzij aan personen die beschikken over een in artikel 5 bedoelde inrichting. »

« Art. 11bis. La commercialisation sur les marchés d'animaux de compagnie et d'agrément des espèces animales désignées par le Roi, est interdite, sauf pour les personnes disposant d'un établissement agréé visé à l'article 5. »

Het woord is aan de heer Marmenout.

De heer Marmenout. — Mijnheer de Voorzitter, wie aan privé-personen toelaat op markten vrij handel te drijven, zet de deur open voor misbruiken en oneerlijke handelspraktijken. Hoe langer hoe meer particulieren kweken of kopen honden of andere gezelschapsdieren, zonder zich daarbij al te veel te bekommeren om hun gezondheid, kwaliteit of raschtheid. Wie een zwart handeltje in dergelijke dieren wil opzetten, vindt op sommige markten een uitstekend afzetgebied. De vogelmarkt van Antwerpen is daar een typische illustratie van. Deze dieren kunnen uiteraard goedkoper aan de man worden gebracht, waardoor de broodwinning van erkende handelaars in het gedrang komt. Jaarlijks worden aldus miljoenen ontdoken aan RMZ, BTW en belastingen. Bovendien werkt dit vrij handel drijven door particulieren de overbevolking in de hand. Het stelen van deze dieren en hun verkoop voor proeven kan aldus verder welig tieren.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de staatssecretaris, collega's, het oorspronkelijke artikel 11, dat zeer duidelijk was en luidde als volgt : « Het verhandelen van gezelschapsdieren en sierdieren op markten is verboden, tenzij aan personen die beschikken over een in artikel 5 bedoelde inrichting », werd door de commissie voor de Landbouw en de Middenstand eenparig door de 16 aanwezige leden aangenomen. In de gezamenlijke commissies voor de Landbouw en voor de Justitie werd dit artikel door de regering als volgt versoepeld : « Met uitzondering van de door de Koning bepaalde diersoorten, is het verhandelen van gezelschapsdieren en sierdieren op markten verboden tenzij voor personen die beschikken over een in artikel 5 bedoelde erkende inrichting. »

Het regeringsamendement werd met 14 tegen 11 stemmen aanvaard. Onze fractie deelt deze zienswijze en dringt aan op het opnieuw inlassen van een artikel 11bis zoals het door de regering in de commissies voor de Landbouw en voor de Justitie werd geamendeerd. Stel u even voor dat de minister nalaat — en dat zou kunnen — de Koning een lijst voor te leggen van diersoorten die wel vrij op markten te koop mogen worden aangeboden. In dat geval is de zaak voor ons helemaal safe. Het vrij op de markt brengen van sier- en gezelschapsdieren wordt ingedijkt en oneerlijke concurrentie ten aanzien van de erkende handel wordt uit de wereld geholpen. Het nieuwe amendement van de regering, stuk nr. 16, zit te los in de kleren. De mazen van het net zijn te groot, want als de minister in dat geval nalaat de Koning een lijst voor te leggen van dieren die niet vrij op de markt mogen worden verhandeld, blijft alles zoals het was. De oneerlijke concurrentie kan dan gerust voortwoekeren en aan het stelen van deze dieren en hun verkoop voor proeven wordt geen paal en perk gesteld. Wij vragen dus met aandrang voorrang voor ons amendement, dat overeenstemt met het oorspronkelijk regeringsamendement op artikel 11. (Applaus op de socialistische banken.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Rompaey.

De heer Van Rompaey. — Het amendement van de regering dat ertoe strekt een nieuw artikel 11bis in te voegen, gaat verder dan de tekst van het oorspronkelijk artikel 11 dat door de verenigde commissies werd verworpen.

In het oorspronkelijk artikel 11 sloeg het verbod alleen op gezelschapsdieren en sierdieren en in het thans voorliggend amendement wordt aan de gezelschapsdieren en de sierdieren nog toegevoegd « diersoorten door de Koning aangewezen ».

Indien wij met het oorspronkelijk artikel 11 niet akkoord konden gaan, dan kunnen wij thans a fortiori nog minder akkoord gaan met het voorliggend amendement.

Tijdens de algemene bespreking hebben wij de redenen van ons verzet reeds vrij algemeen aangegeven. Thans willen wij deze redenen nogmaals in concreto in herinnering brengen.

Zoals de Nederlandse tekst van het amendement thans gesteld is, mogen er gezelschapsdieren, sierdieren en diersoorten door de Koning aangewezen, verhandeld worden « aan personen die beschikken over een in artikel 5 bedoelde inrichting ». Dit betekent dat de particulier zijn dieren mag komen verkopen op de markt uitsluitend aan erkende inrichtingen en dat deze erkende inrichtingen deze dieren niet mogen verhandelen aan particulieren die trouwens niet over een erkenning beschikken.

Dezelfde vergissing komt niet voor in de Franstalige tekst, vermits er daar sprake is van « sauf pour les personnes ».

Dit amendement creëert een monopolie in hoofde van de erkende instellingen. Inderdaad, de particulieren zijn ertoe gedwongen hun dieren naar de markt te brengen en te verkopen aan een zeer beperkt aantal erkende inrichtingen die zij daar op die markt zullen ontmoeten. Deze kopers zullen vanzelfsprekend hun vraag kunstmatig klein houden, terwijl het aanbod bij gebreke aan andere mogelijkheden vanwege de particuliere verkopers groot zal zijn, zodat volgens de wet van vraag en aanbod de prijzen zullen dalen. Dank zij dit monopolie zal de wet van vraag en aanbod nog alleen spelen in het voordeel van de erkende inrichtingen.

De gevolgen van dit monopolie zijn gemakkelijk voorspelbaar. De stimulans voor de particulieren om hun dieren naar de markt te brengen zal verzwakken. Doorgaans zal het goedkoper zijn, zijn dieren achter te laten dan ze naar de markt te brengen. Door deze maatregel bereikt men het tegenovergestelde effect van wat men normaal moet beogen, namelijk dat er zo weinig mogelijk dieren worden achtergelaten.

Het risico van het misdrijf beschreven in artikel 34, 3, het achterlaten van dieren, zal aanzienlijk worden verhoogd. Daarenboven mag niet uit het oog worden verloren dat het vaststellen van een dergelijk misdrijf zeer moeilijk zal zijn.

Naar alle waarschijnlijkheid zal zich een nieuwe wijze van verhandeling ontwikkelen. Het zal een verhandeling ten huize van de particulier zijn. « Als Mozes niet naar den berg komt, zal den berg wel naar Mozes moeten gaan. » Eens dat voor de particulier de weg naar de markt wordt afgesneden, zullen de erkende inrichtingen nieuwe wegen naar de particulier zoeken. Zo zal er in de toekomst meer worden verhandeld onder vier ogen, waardoor het risico van misbruiken aanzienlijk zal worden verhoogd en de kansen tot de bestrijding van deze misbruiken aanzienlijk zullen worden verlaagd. Wij geven de voorkeur aan een wijze van verhandeling onder het waakzaam oog van Jan Publiek, wat alleen maar de dieren kan ten goede komen.

Wij begrijpen niet goed de houding van sommigen die op alle andere terreinen de vurige verdedigers zijn van een vrije-markteconomie en

thans in deze materie de wet van vraag en aanbod buiten werking willen stellen.

Wij begrijpen evenmin degenen die zich te pas en te onpas opwerken als de verdedigers van de kleine man en die hem thans zijn hobby en vrijetijdsbesteding, die zeker niet ingegeven zijn door criminele bedoelingen, willen ontnemen.

Degenen die nooit op een dierenmarkt zijn geweest, bevelen wij de lectruur aan van een boek dat verleden jaar verscheen naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van de konijnenmarkt te Mol, getiteld *De Molse markten door de jaren heen*. Wij beperken ons tot enkele citaten: « Wie op zondagvoormiddag de konijnenmarkt wil bezoeken, moet er eerst en vooral op bedacht zijn dat hij zijn wagen minstens 500 to 600 meter van het rondplein moet parkeren. » Men hoort er zowat alle dialecten uit de provincies Antwerpen en Limburg met hier en daar zelfs een Brabantse of Vlaanderse tongval. Ze komen werkelijk van heinde en verre naar deze markt die behalve konijnen nog heel wat ander kleinvee te bieden heeft. » Ook voor wie niet komt om te kopen of te verkopen, is de drukke bedoening een hele belevenis, waartussen men rustig kan kuieren zonder zich te vervelen. » « Het Molse gemeentebestuur is bijzonder verheugd dat deze markten hun faam zelfs over de landsgrenzen tot op onze dagen hebben kunnen handhaven. »

« De gemeente Mol en de bonafide handelaars moeten en zullen er verder over waken dat wat klein begonnen werd, groter geworden, verantwoord blijft functioneren, in de eerste plaats tot nut en genot van de vele kleine liefhebbers en de markthandelaars uit de streek. »

Op de markt te Mol zien wij zelfs geregeld enkele van onze collega's, onder meer de heer Wyninckx. Wij willen hun die hobby niet ontnemen. Om al die redenen zullen wij tegen dit amendement stemmen.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, het is helemaal niet mijn bedoeling Jos Wyninckx zijn hobby af te nemen. Integendeel.

Ik blijf evenwel bij de argumentatie die ik heb ontwikkeld bij de bespreking van dit amendement. Hierbij wijs ik op twee dingen.

Ik deel niet de mening van de spreker die zegde dat dit de maatregel verstrengt. De tekst moet wel juist worden geïnterpreteerd. Waar er sprake is, in de tweede zinsnede, van diersoorten door de Koning aangewezen, geldt dit alleen gezelschapsdieren en sierdieren.

Het is misschien wel nuttig daarop te wijzen.

De heer Van Rompaey heeft wel gelijk dat de Franse tekst « *sauf pour les personnes* » beter is dan de Nederlandse « *tenzij aan personen* ». Ik stel dan ook voor de tekst in die zin te wijzigen en het woord « *aan* » te vervangen door het woord « *voor* » in de vierde regel van het door de regering ingediende amendement. (*Applaus op verschillende banken.*)

De Voorzitter. — Mijnheer de staatssecretaris, u stelt dus voor « *sauf pour les personnes* » te vertalen door « *tenzij voor personen* » ?

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Inderdaad, mijnheer de voorzitter.

De heer Marmenout. — Mijnheer de staatssecretaris, er is toch een wezenlijk verschil tussen het eerste amendement door de regering ingediend in de commissie voor de Landbouw en de Middenstand en het amendement dat is opgenomen in stuk 16. In het eerste geval gaat het om door de Koning aangeduide diersoorten die wel vrij op de markten mogen verhandeld worden, tenzij en zo verder... In het tweede geval, het amendement aangenomen in stuk 16, gaat het om door de Koning aangeduide diersoorten die niet vrij op de markt mogen worden aangeboden. Met andere woorden, indien de minister zou nalaten een lijst van diersoorten die niet vrij op de markt mogen worden verhandeld aan de Koning over te maken, blijft alles zoals het is. Dat is onze zorg. Er is een wezenlijk verschil tussen het eerste en het tweede amendement.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Het is wel de bedoeling dat de minister dat niet zou nalaten.

De heer Marmenout. — Als ik u goed heb begrepen, mijnheer de staatssecretaris, houdt de regering zich aan haar amendement.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Inderdaad, mijnheer Marmenout.

De Voorzitter. — Als de regering haar werk doet, komt het op hetzelfde neer.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — U zal zich herinneren, mijnheer de Voorzitter, dat ik ten gronde dezelfde bekommerning deel als de heer Marmenout. Dat heb ik trouwens ook op de tribune gezegd. Met de verduidelijking die u heeft gegeven, bereiken we inderdaad dezelfde doelstelling.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Van Puymbroeck.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Mijnheer de Voorzitter, er is een verschil in interpretatie mogelijk tussen de Franse tekst en de Nederlandse tekst. In de Nederlandse tekst staat een komma achter het woord « *sierdieren* ». Dit is niet het geval in de Franse tekst. Daar staat echter wel een komma achter het woord « *marchés* ». De Nederlandse tekst kan aldus op twee manieren worden geïnterpreteerd terwijl de Franse tekst veel duidelijker is. Het zou dus beter zijn de komma ook in de Nederlandse tekst weg te laten.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — In de Nederlandse tekst zou de komma op dezelfde plaats moeten staan als in de Franse tekst. De verduidelijking die ik heb gegeven stemt dan ook beter overeen met de logica van de zinswending.

De Voorzitter. — Mevrouw Van Puymbroeck heeft inderdaad gelijk. La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, je constate que M. le secrétaire d'Etat est beaucoup plus loquace et beaucoup plus accueillant lorsqu'il s'agit de propositions émanant d'un membre du CVP et défenseur du commerce à Mol.

Je demande une précision et on me répond simplement qu'on est « *contre* ». C'est l'histoire du monsieur et de la dame; le premier va à la messe et, quand il revient, la dame lui demande ce qu'a dit le curé dans son sermon. Le monsieur répond qu'il a parlé du péché. Qu'en a-t-il dit ? demande la dame. Réponse : il était contre !

Il en est de même en ce qui concerne M. le secrétaire d'Etat. Il est « *contre* » quand certains membres du Sénat proposent une modification et il ne dit rien d'autre mais, selon le cas, il s'étend longuement et donne maintes explications.

J'avoue ne pas avoir bien compris et aimerais savoir exactement ce que M. le secrétaire d'Etat a accepté de modifier dans son amendement et dont a pris note M. le Président.

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, tout est parfaitement clair et notre collègue M. Roland Gillet dit le contraire de la vérité. C'est un péché et je suis « *contre* ». (*Sourires.*)

En ce qui concerne les deux premiers amendements qu'il a déposés, je n'ai pas dit uniquement que j'étais « *contre* ». J'ai donné une explication claire et sans équivoque.

M. R. Gillet. — Puis-je avoir cette explication, monsieur le Président ?

Qu'a-t-on décidé exactement en ce qui concerne l'amendement du gouvernement ?

M. le Président. — Ce n'est qu'une question de toilette de texte.

Dans le texte néerlandais, il convient de remplacer le mot « *aan* » par le mot « *voor* », et de supprimer la virgule.

Le vote sur les amendements tendant à insérer un nouvel article 11bis est réservé.

Artikel 12 luidt :

HOOFDSTUK IV. — *Vervoer van dieren*

Art. 12. § 1. De Koning kan, al naargelang van de soorten of groepen van dieren, hun fysieke toestand, de aard van de vervoermiddelen en de

verpakkingen, de aard, de duur en de omstandigheden van het vervoer, voorwaarden stellen met betrekking tot :

1. De vervoermiddelen en delen ervan en de verpakkingen;
2. Het vervoer, het laden en de berging van dieren in vervoermiddelen en verpakkingen, evenals het lossen van dieren;
3. De begeleiding en de verzorging van de dieren tijdens het vervoer.

§ 2. De Koning kan de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort of zijn gemachtigde machtigen om in bijzondere gevallen ontheffingen of vrijstellingen te verlenen, en om aan die ontheffingen of vrijstellingen verplichtingen of beperkingen te verbinden.

CHAPITRE IV. — Transport d'animaux

Art. 12. § 1er. Le Roi peut, selon l'espèce ou le groupe d'animaux, leur état physique, la nature des moyens de transport et du conditionnement, les nature, durée et circonstances du transport, fixer les conditions se rapportant :

1. Aux moyens de transport ou partie de ceux-ci et aux emballages;
2. Au transport, au chargement et au placement des animaux dans les moyens de transport et dans les emballages, ainsi qu'au déchargement des animaux;
3. A l'accompagnement et aux soins aux animaux durant leur transport.

§ 2. Le Roi peut autoriser le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions ou son délégué, à accorder, dans des cas particuliers, des dérogations ou des dispenses et assortir ces dérogations ou dispenses d'obligations ou restrictions.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK V. — Invoer - Doorvoer

Art. 13. § 1. In het raam van de bescherming en het welzijn der dieren, kan de Koning de voorwaarden voor de in- en doorvoer van dieren bepalen inzonderheid betreffende de diersoorten, hun aantal, de afleveringsvoorwaarden van de vergunningen en de controle aan de grenzen, de maatregelen te treffen op het ogenblik van de aankomst met het oog op de afhaling, verzorging en tijdelijke onderbrenging gelet op de fysieke toestand van de dieren, evenals de vergoedingen hiervoor verschuldigd door de door Hem aangewezen personen.

§ 2. In toepassing van internationale verdragen of in bijzondere gevallen kan de Koning de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort machtigen al naargelang van het geval samen met de minister van Economische Zaken of de minister van Financiën, of hun gemachtigden, afwijkingen of ontheffingen te verlenen en aan die afwijkingen of ontheffingen verplichtingen of beperkingen te verbinden.

CHAPITRE V. — Importation - Transit

Art. 13. § 1er. Dans le cadre de la protection et du bien-être des animaux, le Roi peut déterminer les conditions pour l'importation et le transit des animaux, notamment celles relatives à l'espèce des animaux, à leur nombre, aux conditions de délivrance des autorisations, au contrôle aux frontières, aux mesures à prendre au moment de l'arrivée pour la prise de livraison, les soins et l'hébergement temporaire, eu égard à l'état physique des animaux, ainsi que les rétributions dues à cet effet par les personnes qu'il désigne.

§ 2. En application de conventions internationales, ou, dans des cas particuliers, le Roi peut autoriser le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions à accorder, selon le cas, conjointement avec le ministre des Affaires économiques ou le ministre des Finances ou leurs délégués, des dérogations et des dispenses, et à assortir ces dérogations ou dispenses d'obligations ou de restrictions.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 14 luidt :

HOOFDSTUK VI. — Doden van dieren

Art. 14. Een gewerveld dier mag slechts worden gedood door een persoon die daarvoor de nodige kennis en bekwaamheid heeft en volgens de minst pijnlijke methode. Tenzij in geval van heikracht en noodzaak mag het enkel ter dood gebracht worden onder verdoving of bedwelming.

Is het doden van een gewerveld dier zonder verdoving of bedwelming volgens de gebruiken van de jacht of de visvangst of op grond van andere rechtsvoorschriften toegelaten, of gebeurt dit in het kader van de wetgeving ter bestrijding van schadelijke organismen, dan mag het

doden enkel verricht worden volgens de meest selectieve, de snelste en de voor het dier minst pijnlijke methode.

CHAPITRE VI. — Mise à mort d'animaux

Art. 14. Un vertébré ne peut être mis à mort que par une personne ayant les connaissances et les capacités requises, et suivant la méthode la moins douloureuse. Sauf cas de force majeure ou de nécessité, il ne peut être mis à mort sans anesthésie ou étourdissement.

Lorsque la mise à mort sans anesthésie ou étourdissement d'un vertébré est tolérée dans le cadre de la pratique de la chasse ou de la pêche ou en vertu d'autres pratiques légales, ou lorsqu'elle rentre dans le cadre de la législation de lutte contre les organismes nuisibles, la mise à mort peut seulement être pratiquée par la méthode la plus sélective, la plus rapide et la moins douloureuse pour l'animal.

Het woord is aan de heer Capoen.

De heer Capoen. — Mijnheer de Voorzitter, de aanvang van artikel 14 luidt : « Een gewerveld dier mag slechts worden gedood door een persoon die daarvoor de nodige kennis en bekwaamheid heeft en volgens de minst pijnlijke methode. » Wij menen dat het hier de plaats is om het probleem van het beroep van slachter aan de orde te brengen. Wij hebben vernomen dat de Nationale Beroepsvereniging der meester-slachters van België sinds ruim zes maanden een voorstel tot reglementering van het beroep heeft ingediend bij het ministerie van Middenstand. De Hoge Raad voor de middenstand heeft over dit voorstel een gunstig advies uitgebracht. Daarom vragen wij u nu, mijnheer de staatssecretaris, hoever het staat met de behandeling van die tekst en wanneer er een doeltreffende reglementering van het beroep van slachter mag worden verwacht. Hij is uiteraard de sleutelfiguur in het onderhavig ontwerp aangezien er moet worden gestreefd naar het slachten van dieren onder de meest gunstige omstandigheden met zo weinig mogelijk leed en nutteloze pijn. Dit kan alleen maar gebeuren door een bekwaam en erkend slachter. Vandaar het belang dat wij hechten aan de reglementering van dit beroep. (Applaus op de banken van de Volksunie.)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, wat het probleem van de kwalificatie van het beroep van slachter betreft, zal ik mij moeten wenden tot mijn collega Knoops om te weten in welk stadium de procedure zich op het ogenblik bevindt. Het probleem heeft echter geen weerslag op de tekst van artikel 15 van het ontwerp. In ieder geval zal ik de heer Capoen het antwoord van mijn collega Knoops overzenden, maar hoe dit antwoord ook mag luiden, het zal geen enkele wijziging van de tekst van artikel 15 kunnen motiveren. Naar ik heb begrepen is dat trouwens geenszins de bedoeling van de heer Capoen.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt, breng ik artikel 14 in stemming.

Plus personne ne demandant la parole, je mets aux voix l'article 14.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 15 luidt :

Art. 15. § 1. Het slachten mag slechts na bedwelming van het dier of, in geval van heikracht, volgens de minst pijnlijke methode plaatshebben.

Hoofdstuk VI van deze wet is evenwel niet van toepassing op slachttingen voorgeschreven door een religieuze ritus.

§ 2. De Koning kan de methoden van slachten en bedwelmen bepalen volgens de omstandigheden van het slachten en de diersoort.

De Koning kan bepalen dat sommige door een religieuze ritus voorgeschreven slachttingen in erkende slachthuizen worden uitgevoerd door offeraars daartoe gemachtigd door de vertegenwoordigers van de eredienst.

Art. 15. § 1er. L'abattage ne peut se pratiquer qu'après étourdissement de l'animal ou, en cas de force majeure, suivant la méthode la moins douloureuse.

Le chapitre VI de la présente loi n'est toutefois pas applicable aux abattages prescrits par un rite religieux.

§ 2. Le Roi peut déterminer les méthodes d'étourdissement et d'abattage en fonction des circonstances de l'abattage et de l'espèce animale.

Le Roi peut déterminer que certains abattages imposés par un rite religieux soient effectués dans des abattoirs agréés, par des sacrificateurs habilités à ce faire par les représentants des cultes.

M. Trussart présente l'amendement que voici :

« Au § 1er de cet article, supprimer le deuxième alinéa. »
« Het tweede lid van § 1 van dit artikel te doen vervallen. »

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, j'ai beaucoup hésité à présenter un amendement à l'article 15, d'autant plus que la modification proposée lors des derniers travaux de la commission a été adoptée à la quasi-unanimité de celle-ci.

Cependant, le profond respect qu'on éprouve à l'égard des rites des grandes religions mondiales ne doit pas nous égarer au point d'admettre des pratiques qui, suivant des études scientifiques sérieuses, s'éloignent indubitablement de l'application de la méthode la moins douloureuse et qui choquent notre conscience profonde.

Depuis une trentaine d'années, je me suis attaché à mieux connaître et à mieux comprendre, à travers de nombreux textes sacrés et des commentaires qui y sont liés, les grands courants philosophiques et religieux de ce monde. Jamais, je n'ai relevé, de manière explicite ou implicite, aucune interdiction de l'étourdissement avant la mort d'un animal destiné à la consommation.

C'est la raison pour laquelle j'ai ajouté, en fin de ma justification, la petite phrase laconique : « Nul acte barbare n'est agréable à Dieu, mais seulement aux hommes. »

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, j'ai été à l'origine de l'amendement déposé à l'article 15 et qui excepte des obligations qu'il prescrit les abattages imposés par un rite religieux.

Je pense que cette exception se justifie parce qu'en Belgique vit un nombre important de personnes dont la religion, que ce soit la religion juive ou islamique, prescrit des méthodes particulières d'abattage pour que la viande de l'animal soit consommable par les fidèles.

M. Trussart prétend n'avoir pas trouvé d'interdits dans les textes religieux. Je crois qu'il les a mal lus. Je le renvoie aux justifications très savantes, difficiles à comprendre, sans doute, mais indiscutables fournies par les rabbins. Ils sont convaincus que ces pratiques séculaires sont la juste interprétation des textes religieux. Je ne crois pas que c'est l'interprétation de M. Trussart qui pourra les faire changer d'avis. C'est là sans doute une tâche à laquelle il devrait se consacrer, mais je lui souhaite une longue patience.

Au surplus, je ne crois pas l'égorgeement pratiqué dans les abattoirs soit une méthode particulièrement douloureuse. Il y a eu des débats à ce sujet. Bon nombre de spécialistes, de directeurs d'abattoirs, de médecins ont établi que l'étourdissement dont vous demandez l'application systématique et qui sera désormais la règle, provoque une intense douleur chez l'animal, contrairement à ce qu'on peut penser. L'égorgeement n'est pas une méthode particulièrement douloureuse, à condition bien entendu, d'être pratiqué dans des abattoirs par des sacrificateurs spécialisés.

Dès lors, je ne crois pas qu'on puisse qualifier l'égorgeement, pratique d'ailleurs qui a été celle des paysans pendant très longtemps pour la mise à mort des porcs ou des volailles, d'acte barbare. Je pense que le terme est excessif. Finalement, ce que M. Trussart critique et considère comme un acte barbare, c'est la mise à mort de l'animal. C'est probablement cela qui lui paraît répréhensible. Mais ce sentiment — respectable sans doute — n'est pas représentatif de l'état des mœurs actuel. Je ne crois pas qu'on puisse le suivre jusqu'à ce point.

M. Trussart s'avance fort quand il dit dans une belle formule que « nul acte barbare n'est agréable à Dieu ». Les charniers de l'Histoire, voire même les livres sacrés, ne sont pas très convaincants quant à la vérité de la formule.

J'ai apprécié, monsieur le secrétaire d'Etat, que vous ayez rappelé en séance publique que les autorités religieuses seraient évidemment consultées lors de l'établissement de l'arrêté royal. Je souhaite aussi que vous confirmiez que les autorités religieuses qui devront désigner les sacrificateurs agréés seront celles qui sont établies en Belgique. Cette précision est importante pour éviter que des sacrificateurs venant de l'étranger et se prévalant d'autorisations d'autorités religieuses établies à l'étranger puissent pratiquer impunément ces abattages dès lors qu'ils seraient réglementés par l'arrêté royal prévu à l'alinéa 2 de l'article 16. Il convient qu'il n'y ait pas de doute sur la portée du texte que nous voterons.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, het spreekt vanzelf dat men de discussie, die in de tweede commissieronde gevoerd werd over de rituele slachtingen, niet opnieuw kan beginnen. Dit is trouwens niet het doel van een behandeling in openbare vergadering.

Ik hoop niemand te kwetsen met wat ik nu vooropstel. Ten eerste, wij begrijpen en onderschrijven dat wanneer er rituele slachtingen plaatsvinden, de bij wet geëiste verdoving opzij wordt gezet. Ten tweede, een rituele slachting moet beantwoorden aan een aantal normen. Hier stoten wij op de grondwettelijke regels in verband met de godsdienstvrijheid. Mij persoonlijk stoort dit niet en ik geef er de voorkeur aan dat de teksten verwijzen naar uitdrukkelijk erkende erediensten, maar men heeft er ons van overtuigd dat dergelijke vermelding strijdig is met de Grondwet. Hier blijft dan slechts een oplossing, namelijk dat wanneer men te doen heeft met een godsdienstige ritus in de algemene zin van het woord, de bedienaar van de ritus een bepaalde competentie moet hebben ten opzichte van de rituele slachting en dat deze competentie moet worden bevestigd door de ritus waarvan hij de bedienaar is. Bovendien moeten wij de zekerheid hebben dat de toepassing van deze regels zal gebeuren met de minste pijn. Slechts in het perspectief van deze totaliteit van gegevens zijn wij tot een akkoord gekomen.

Er is nu een bijkomende moeilijkheid, die wij niet uit de weg mogen gaan. Het staat vast dat een aantal erediensten een speciale opleiding bieden voor hun slachtingen, die als een garantie mag worden beschouwd maar die wellicht door andere erediensten niet wordt geboden.

Ik richt mij tot de regering want bij haar berust nu de verantwoordelijkheid : de bal ligt in haar kamp. De regering dient uit te maken wie wel en wie niet aan deze algemene competentie-eis voldoet.

Ik hoef toch niet met voorbeelden aan te tonen dat rituele slachtingen, die op incompetent manier gebeuren, voor iedereen ergerlijk en grievend zijn. Ik hoop dat men tot een sluitende oplossing komt in zover dat enerzijds een ritus niet in zijn beoefening wordt gehinderd, maar dat anderzijds de publieke opinie niet door gebrek aan bedrevenheid wordt geërgerd. (Applaus op de banken van de Volksunie.)

M. le Président. — La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, je voudrais tout d'abord remercier M. le secrétaire d'Etat d'avoir accepté, en commission, la partie de mon amendement qui stipule que les abattages imposés par un rite religieux doivent être effectués dans des abattoirs agréés et par des sacrificateurs habilités à ce faire par les représentants des cultes, amendement qui a d'ailleurs été repris ultérieurement par nos collègues Lallemand et Van In.

Il me paraît important que le gouvernement nous apporte des précisions en la matière. Il est clair que les rites religieux qui nous intéressent directement aujourd'hui sont le rite israélite et le rite musulman.

En ce qui concerne le rite israélite, j'avais déposé un amendement prévoyant l'étourdissement avant l'abattage. Je ne discuterai pas avec M. Lallemand des avantages de l'étourdissement ou du tranchage de gorge, des souffrances plus ou moins fortes de l'animal ou de la rapidité avec laquelle il meurt. Les autorités religieuses israélites m'ont convaincu du fait que l'étourdissement était contraire à leurs prescriptions religieuses, mais elles se sont engagées — c'est indiqué, je crois, dans le rapport de Mme De Pauw, mais je tiens à le souligner en séance publique — à mettre au point un système d'abattage qui ne soit pas douloureux. Entendons-nous bien, monsieur Lallemand : ce n'est pas l'égorgeement en lui-même qui est douloureux mais ce qui précède. Avant de couper la gorge du bœuf qui doit être sacrifié, il faut tout d'abord le coucher par terre. Et c'est alors que se passent des choses intolérables. Les autorités religieuses en sont tellement conscientes qu'elles ont accepté de prévoir le système appelé *castle pain*, par lequel l'animal est retourné et à la gorge tranchée en moins d'une seconde sans avoir été étourdi au préalable, la loi religieuse étant ainsi respectée, ou tout autre système équivalent et non douloureux.

En ce qui concerne l'abattage rituel musulman, j'ai quelques craintes en lisant le texte de la loi. Mon amendement prévoyait, à la demande des autorités religieuses, tant juives que musulmanes — et ce point est en discussion depuis la loi de 1975 —, que c'était la loi qui imposait que l'abattage rituel soit effectué dans un abattoir agréé et par des sacrificateurs rituels habilités à ce faire. Or, d'après la loi, « le Roi peut déterminer que certains abattages imposés par un rite religieux soient effectués dans des abattoirs agréés ». Il doit être bien entendu que le vote de ce texte implique l'interdiction de l'abattage de moutons dans les cuisines ou les salles de bain d'habitations de Schaarbeek, de Saint-Josse ou d'ailleurs.

Il faut, j'y insiste, que ce soit très clair. C'est d'ailleurs à la demande même des autorités religieuses que l'abattage rituel musulman tout comme l'abattage rituel israélite sera effectué dans un abattoir agréé et par des sacrificateurs habilités à ce faire par les représentants des cultes installés en Belgique. M. Lallemand a eu raison d'attirer l'attention sur ce point.

Je voudrais, monsieur le secrétaire d'Etat, qu'il soit bien entendu que c'est à cette condition que le Sénat adopte l'article 15 tel qu'il est libellé. (*Applaudissements sur les bancs du FDF et sur les bancs Ecolo-Agalev.*)

M. le Président. — Sans vouloir étouffer ce débat, je vous signale que M. le secrétaire d'Etat doit assister, à 18 heures, à une réunion aux Communautés européennes.

Je dois donc lever la séance vers 17 heures 50 au plus tard.

Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europe Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik meen dat de opmerkingen van de heer Van In overeenkomen met de geest waarin deze bepalingen zijn geformuleerd. Al deze bekommernissen moeten worden verwoord. Dat doet problemen rijzen. Maar de filosofie die hij heeft vooropgesteld is in de tekst terug te vinden.

Ik vestig er bovendien de aandacht op dat op pagina 27 van het eerste verslag het antwoord van de minister van Justitie uitvoerig is geciteerd.

Je ne m'étendrai pas sur les considérations et les appréciations de M. Lallemand au sujet des méthodes d'abattage.

M. Lallemand. — C'est secondaire !

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — En ce qui concerne sa question sur le point de savoir si les autorités religieuses seraient consultées, je crois l'avoir déjà dit très clairement à la tribune.

M. Lallemand. — Vous l'avez dit.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — J'ai dit qu'il serait facile de le faire pour une des deux religions concernées, la religion israélite, parce qu'il existe une représentation organisée, qui est d'ailleurs en train de se constituer pour la religion islamique.

Nous sommes à même de réaliser dans la pratique ce qu'édicte ces textes de loi. Il est évident que, lorsqu'on parle d'autorités religieuses, il s'agit bien de celles qui sont représentatives dans notre pays.

Cela dit, je vais vous lire un texte que le ministre de la Justice, M. Gol, m'a demandé de vous communiquer, quant au fond de la question.

« L'article 14 de la Constitution garantit la liberté des cultes. Il n'interdit pas d'incriminer des faits commis à l'occasion de l'usage de la liberté des cultes, mais il interdit de limiter cette liberté en incriminant un fait qui relève de l'exercice d'un culte.

C'est pourquoi les commissions réunies ont adopté une disposition suivant laquelle le chapitre VI, qui concerne la mise à mort d'animaux, n'est pas applicable aux abattages prescrits par un rite religieux.

Toutefois, le texte voté par les commissions réunies prévoit une exception à cette règle. En effet, l'article 15, paragraphe 2, alinéa 2, dispose que « le Roi peut déterminer que certains abattages imposés par un rite religieux soient effectués dans des abattoirs agréés, par des sacrificateurs habilités à ce faire par les représentants des cultes ».

Il n'y a donc aucune contradiction entre l'exclusion du chapitre VI, ce qui constitue la règle, et les pouvoirs accordés au Roi, à titre d'exception.

J'invite donc votre assemblée à adopter le texte tel qu'il a été voté par les commissions réunies, car ce texte est à la fois conforme au prescrit de la Constitution et de nature à éviter, grâce aux pouvoirs accordés au Roi, les abus qui pourraient être commis à l'occasion des abattages rituels, ceci en vue d'assurer la protection des animaux, but du projet. »

M. le Président. — Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article sont réservés.

Artikel 16 luidt :

HOOFDSTUK VII. — *Ingrenen op dieren*

Art. 16. De bepalingen van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing op de in hoofdstuk VIII bedoelde dierproeven.

CHAPITRE VII. — *Interventions sur les animaux*

Art. 16. Les dispositions du présent chapitre ne sont pas d'application pour les expériences sur animaux visées au chapitre VIII.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 17. § 1. Geen enkele pijnlijke ingreep mag bij een gewerveld dier verricht worden zonder verdoving.

De verdoving van een warmbloedig dier moet uitgevoerd worden door een dierenarts.

§ 2. Een verdoving is niet noodzakelijk :

1. Wanneer bij vergelijkbare ingrepen bij mensen geen verdoving plaatsheeft;

2. Wanneer ze in een bijzonder geval, volgens het oordeel van de dierenarts, niet uitvoerbaar is.

§ 3. In afwijking van de bepalingen van § 1 kan de Koning de ingrepen waarvoor verdoving onder bepaalde voorwaarden niet noodzakelijk is, evenals de daarbij te gebruiken methoden, vaststellen.

Art. 17. § 1er. Aucune intervention douloureuse sur un vertébré ne peut être effectuée sans anesthésie.

L'anesthésie d'un animal à sang chaud doit être effectuée par un médecin vétérinaire.

§ 2. L'anesthésie n'est pas requise :

1. Lorsqu'on procède sans anesthésie à des opérations semblables sur des êtres humains;

2. Lorsque dans un cas particulier, de l'avis du médecin vétérinaire, elle n'est pas réalisable.

§ 3. En dérogation aux dispositions du § 1er, le Roi peut déterminer les interventions pour lesquelles, sous certaines conditions, l'anesthésie n'est pas requise, ainsi que les méthodes à utiliser.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 18. De volledige of gedeeltelijke amputatie van lichaamsdelen van dieren is verboden, tenzij wanneer zij in een bijzonder geval, op diergeneeskundige indicatie noodzakelijk is.

De Koning kan echter bij een in Ministerraad overlegd besluit, de amputaties bepalen die voor het nutsgebruik van het dier toegelaten zijn of ter beperking van de voortplanting van sommige diersoorten.

Art. 18. L'amputation totale ou partielle de parties du corps d'un animal est interdite, sauf lorsque, dans un cas particulier, elle s'avère nécessaire sur indication vétérinaire.

Toutefois, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, déterminer les amputations qui sont autorisées pour l'exploitation utilitaire de l'animal ou pour limiter la prolifération de certaines espèces animales.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK VIII. — *Dierproeven*

Art. 19. § 1. Elke dierproef die niet beantwoordt aan artikel 3, 15, is verboden.

§ 2. De koninklijke besluiten die volledig of ten dele betrekking hebben op proefdieren, worden in Ministerraad overlegd.

CHAPITRE VIII. — *Expériences sur animaux*

Art. 19. § 1er. Toute expérience sur animaux qui ne répond pas à l'article 3, 15, est interdite.

§ 2. Les arrêtés royaux se rapportant en tout ou en partie aux animaux d'expérience sont délibérés en Conseil des ministres.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 20 luidt :

Art. 20. § 1. Ieder laboratoriumdirecteur die gewervelde dieren gebruikt of houdt met het oog op diervoorproeven, is verplicht hiervan aangifte te doen bij de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort.

§ 2. Elk laboratorium waar diervoorproeven worden uitgevoerd die pijn, lijden of letsel kunnen veroorzaken, is onderworpen aan een voorafgaandelijke erkenning door de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort.

§ 3. De Koning bepaalt de voorwaarden van de aangifte bedoeld in § 1 en van de erkenning bedoeld in § 2.

Hij kan daarenboven bijkomende voorwaarden voorschrijven met betrekking tot de bestemming van dieren eenmaal de proeven beëindigd zijn.

Art. 20. § 1er. Tout directeur de laboratoire qui utilise des vertébrés ou en détient en vue d'expériences, est tenu d'en faire la déclaration au ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions.

§ 2. Chaque laboratoire qui effectue sur un animal des expériences qui peuvent provoquer des douleurs, des souffrances ou des lésions, est soumis à une agrégation préalable par le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions.

§ 3. Le Roi détermine les conditions de la déclaration visée au § 1er et de l'agrégation visée au § 2.

Il peut en outre prescrire des conditions complémentaires relatives à la destination des animaux une fois les expériences terminées.

M. Trussart présente l'amendement que voici :

« Au § 2 de cet article, supprimer les mots « qui peuvent provoquer des douleurs, des souffrances ou des lésions. »

« In § 2 van dit artikel te doen vervallen de woorden « die pijn, lijden of letsel kunnen veroorzaken. »

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, la justification que j'ai formulée est valable pour les articles 20 et 23. Elle découle en fait de la justification que j'ai donnée pour l'amendement à l'article 3, point 15, amendement défendu par notre collègue M. Roland Gillet, et que nous avons proposé en commun.

M. le Président. — Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article sont réservés.

De stemming over het amendement en de stemming over het artikel zijn aangehouden.

Artikel 21 luidt :

Art. 21. Bedrijven waar proefdieren worden gekweekt en verhandeld zijn onderworpen aan een voorafgaandelijke erkenning afgeleverd door de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort. Artikel 22 is op die bedrijven van toepassing.

Art. 21. Les exploitations où sont élevés et commercialisés des animaux d'expérience sont soumises à une agrégation préalable délivrée par le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions. L'article 22 est d'application à ces exploitations.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 22. § 1. De proefdieren moeten gehouden worden overeenkomstig artikel 4.

De Koning kan daarenboven bijzondere voorwaarden bepalen met betrekking tot het houden van proefdieren van de verschillende categorieën en de regelen voorschrijven die de controle naar hun herkomst moeten toelaten.

Honden en katten moeten echter in een register worden ingeschreven, met de vermelding van hun herkomst.

§ 2. De laboratoria die gebruik maken van paarden, honden, katten, varkens, herkauwers en primaten, moeten een dierenarts aanduiden belast met de bescherming van de gezondheid en het welzijn van die dieren.

Art. 22. § 1er. Les animaux d'expérience doivent être détenus conformément à l'article 4.

En outre, le Roi peut déterminer des conditions particulières pour la détention d'animaux d'expérience des différentes catégories et prescrire les règles permettant de contrôler leur provenance.

Toutefois, les chiens et les chats doivent être inscrits dans un registre avec mention de leur provenance.

§ 2. Les laboratoires qui utilisent des chevaux, des chiens, des chats, des porcs, des ruminants et des primates, doivent désigner un vétérinaire chargé de la protection de la santé et du bien-être de ces animaux.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 23 luidt :

Art. 23. 1. De diervoorproeven dienen beperkt te worden tot het strikt noodzakelijke.

2. De diervoorproeven mogen maar gedaan worden als de beoogde resultaten niet door andere methoden kunnen bereikt worden.

3. De diervoorproeven mogen alleen dan maar pijn, lijden of letsel veroorzaken, als deze voor het beoogde doel onvermijdelijk zijn.

4. De diervoorproeven die pijn, lijden of letsel veroorzaken, mogen alleen onder de nodige verdoving gebeuren, tenzij de pijn, het lijden of het letsel verbonden aan de ingreep geringer is dan deze voortvloeiend uit de verdoving.

Deze bepaling is niet van toepassing ingeval een wetenschappelijke verantwoording de verdoving uitsluit. De eventualiteit van dergelijke diervoorproeven moet vermeld worden in de aangifte bedoeld in artikel 20, § 1. In dit geval mag het dier niet opnieuw worden gebruikt voor een gelijkaardige proef, tenzij een herhaling noodzakelijk is om het uiteindelijke doel van de proef te bereiken.

5. Wanneer het dier een diervoorproef slechts kan overleven in pijn of lijden, moet het pijnloos gedood worden. Moet het daarentegen omwille van de proef in leven blijven, dan verstrekt men het alle nodige zorgen.

Art. 23. 1. Les expériences sur animaux doivent être limitées au strict nécessaire.

2. Les expériences ne peuvent être effectuées que si les objectifs poursuivis ne peuvent être atteints par d'autres méthodes.

3. Les expériences sur animaux qui provoquent des douleurs, des souffrances ou des lésions ne peuvent être pratiquées que si celles-ci sont indispensables au but poursuivi.

4. Les expériences sur animaux qui provoquent des douleurs, des souffrances ou des lésions, doivent être pratiquées sous anesthésie, sauf si la douleur, les souffrances ou les lésions qui résultent de l'anesthésie sont plus importantes que celles provoquées par l'expérience elle-même.

Cette disposition n'est pas d'application si une motivation scientifique exclut l'anesthésie. L'éventualité d'une telle expérience doit être mentionnée dans la déclaration prévue à l'article 20, § 1er. En pareil cas, l'animal ne peut plus être utilisé pour une expérience similaire, à moins que la répétition soit nécessaire pour atteindre le but final de l'expérience.

5. Lorsqu'un animal ne peut survivre que dans la douleur et la souffrance après une expérience, il doit être mis à mort d'une manière indolore. Si l'animal doit être conservé en vie pour les besoins de l'expérience, il faut lui prodiguer tous les soins nécessaires.

M. Roland Gillet présente les amendements que voici :

« A. Supprimer le n° 3 de cet article.

B. Au n° 4, alinéa premier, du même article, supprimer le membre de phrase « sauf si la douleur... par l'expérience elle-même ».

C. Au n° 4 du même article, supprimer le deuxième alinéa.

D. Au n° 5 du même article, supprimer la dernière phrase.

E. Compléter le même article par un n° 6 libellé comme suit : « Les expériences douloureuses autres que médicales, tels les tests pour produits de beauté et produits commerciaux, sont interdits. »

« A. Het nr. 3 van dit artikel te doen vervallen.

B. In het nr. 4, eerste lid, van hetzelfde artikel, te doen vervallen het zinsdeel « tenzij de pijn... voortvloeiend uit de verdoving ».

C. En het nr. 4 van hetzelfde artikel, het tweede lid te doen vervallen.

D. In het nr. 5 van hetzelfde artikel, de laatste volzin te doen vervallen.

E. Aan dit artikel een nr. 6 toe te voegen, luidende : « Pijnlijke proeven zoals tests van schoonheidsprodukten en handelsprodukten zijn verboden behoudens wanneer het om medische proeven gaat. »

M. Trussart présente les amendements suivants :

« A. Remplacer le n° 3 par le texte suivant :

« L'interdiction des expériences sur les animaux qui provoquent ou sont susceptibles de provoquer une mutilation, une lésion ou des souffrances, s'étend à toutes les phases de la procédure expérimentale. »

B. Supprimer le n° 4 de cet article.

C. Au n° 5 du même article :

1. A la troisième ligne, après le mot « mort », insérer « immédiatement » ;

2. Supprimer la dernière phrase. »

« A. Het nr. 3 van dit artikel te vervangen als volgt :

« Het verbod van dierproeven die verminking, letsel of lijden veroorzaken of kunnen veroorzaken, geldt voor alle stadia van de proefneming. »

B. Het nr. 4 van hetzelfde artikel te doen vervallen.

C. In het nr. 5 van hetzelfde artikel :

1. Op de tweede regel, na de woorden « moet het » in te voegen het woord « onmiddellijk » ;

2. De laatste volzin te doen vervallen. »

La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, le premier amendement tend à supprimer le paragraphe 3 de l'article 23. Il s'agit ici de la vivisection. Est-elle oui ou non admissible ? Les deux thèses seront confrontées à l'heure du vote, mais je souhaite que le Sénat décide en connaissance de cause.

La vivisection est-elle utile ?

Puisque M. le secrétaire d'Etat ne dispose guère de temps, je ne donnerai pas lecture à cette tribune d'une série de notes émanant de chercheurs parmi les plus réputés, et de tous pays, signifiant de manière très claire que la vivisection n'est pas nécessaire.

Je m'attarderai sur un seul article, identique, quant à l'esprit, à tous les autres, qui émane d'un des plus célèbres médecins anglais, le docteur James Burnett, article de fond qui a été publié dans la *Medical Review* : « Rien de ce qui m'avait été enseigné sur la base des résultats obtenus par l'expérimentation animale ne m'a été de la moindre utilité dans le diagnostic et le traitement des maladies, mais je pourrais plutôt affirmer le contraire. »

Si encore cette expérimentation animale servait à quelque chose... Mais, trop souvent, elle est inutile et rend malheureux celui qui la pratique

Que dire de la vivisection ? Je regrette que nous n'ayons pas le temps de nous pencher plus longuement sur cette grave question. Savez-vous, monsieur le Président, que l'inventeur de la vivisection, le professeur Claude Bernard, a déclaré, à la fin de sa vie, qu'il reconnaissait ses erreurs ; qu'un de ses assistants a dit : « Après quatre mois d'expériences, je suis de l'opinion qu'aucune n'était ni nécessaire ni justifiée » ; qu'un autre collaborateur se bornait pour sa part à déclarer : « Je me refuse à critiquer. Je ressens trop de dégoût » ?

En adoptant le texte qui nous est proposé, nous allons encore tolérer, monsieur le Président, qu'on récite la gorge d'un chien affamé afin d'observer ses réactions lorsque la nourriture qu'il croyait avaler tombera devant ses pattes ; qu'on dévocalise la plupart des animaux plutôt que de les anesthésier. Un chirurgien, pour sa propre formation, a sectionné les carotides d'un primate, a vidé le cerveau de son sang, l'a réfrigéré pour le renvoyer ensuite dans le cerveau et recoudre le tout, afin de voir si le petit singe allait survivre.

Je dispose de livres entiers décrivant les horreurs de la vivisection.

J'ai dit tout à l'heure qu'on dénombrait 50 millions de victimes par an, mais cette vivisection inutile fait plutôt 400 000 victimes par jour.

Nous avons voté, dans nos conseils de communauté, une législation prévoyant l'enseignement obligatoire des méthodes alternatives.

Il est prouvé aujourd'hui — et je ne m'étendrai pas davantage car ma brève intervention devrait suffire — qu'on peut remplacer les expériences cosmétiques sur les yeux des animaux par une expérience sur des œufs de poule, et obtenir un résultat identique. Or, monsieur le Président, chers collègues, on continue encore à expérimenter sur les yeux des lapins énormément de produits cosmétiques mis en vente dans les magasins.

Rien n'est fait pour freiner le sadisme. La loi que nous allons voter a, reconnaissons-le, un certain nombre de qualités dans ce domaine, mais elle permet encore, par des textes laxistes, comme ce point 3, des expériences sur animaux, qui provoquent des douleurs, des souffrances, des lésions, même si le texte dit : « Les expériences sur animaux, qui provoquent des douleurs, des souffrances ou des lésions ne peuvent être pratiquées que si celles-ci sont indispensables au but poursuivi. » Quel but ? Pour obtenir quels résultats ?

Le deuxième amendement que j'ai déposé à l'article 23 tend à supprimer la possibilité de pratiquer une expérience autrement que sous anesthésie. Le texte dit : « Les expériences sur animaux, qui provoquent

des douleurs, des souffrances ou des lésions doivent être pratiquées sous anesthésie », mais il ajoute « sauf si la douleur, les souffrances ou les lésions qui résultent de l'anesthésie sont plus importantes que celles provoquées par l'expérience elle-même. »

Surtout, nous dit-on, faites attention aux chercheurs : ils sont puissants ! La disposition n'est pas d'application si une motivation scientifique exclut l'anesthésie.

Or nombreux aujourd'hui sont les scientifiques qui demandent de ne plus pratiquer ainsi.

Pourquoi ne pas avoir profité de cette loi pour imposer l'anesthésie ?

Le texte du point 5 de l'article 23 dispose que « Lorsqu'un animal ne peut survivre que dans la douleur et la souffrance après une expérience, il doit être mis à mort d'une manière indolore » et c'est bien. Mais il ajoute : « Si l'animal doit être conservé en vie pour les besoins de l'expérience, il faut lui prodiguer tous les soins nécessaires. »

On permet encore aujourd'hui pratiquement tout ce qui se passe dans les laboratoires, lesquels seront, nous le verrons tout à l'heure, contrôlés uniquement par les inspecteurs vétérinaires et non par le parquet. Quelle est cette protection dont bénéficient les chercheurs, alors que leurs collègues, eux-mêmes chercheurs, disent qu'ils se trompent ? Pourquoi continue-t-on à tolérer, à admettre la vivisection, inutile ?

Nous aurions aimé un texte de l'article 23 disant simplement que les expériences qui provoquent des douleurs, des souffrances, des lésions, ne peuvent être pratiquées que sous anesthésie. Point.

Monsieur le Président, j'ai ainsi justifié en une fois mes cinq amendements à l'article 23.

J'insisterai néanmoins sur le dernier, celui qui tend à supprimer la possibilité de faire des expériences dans le domaine des produits cosmétiques et dans celui des produits commerciaux. Il n'y a à ces expériences-là aucune raison scientifique, d'autant plus qu'existent maintenant des moyens permettant de les remplacer par des expériences *in vitro*.

Je regrette, en tout cas, que le gouvernement ne m'ait pas suivi. A moins qu'il ne le fasse maintenant et que M. le secrétaire d'Etat ne se content pas de me dire qu'il rejette mes amendements...

Nous devons choisir. Le Sénat votera en connaissance de cause et décidera si, oui ou non, il continue à permettre le sadisme. (*Applaudissements sur les bancs du FDF et sur certains autres bancs.*)

M. le Président. — La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, je me rallie aux explications que vient de donner M. Gillet. Elles me paraissent satisfaisantes.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb dit punt opnieuw ter gelegenheid van de algemene bespreking toegelicht. Het was een van de belangrijkste elementen van het debat. Ik heb de visie van de regering op deze aanlegeneheid voldoende toegelicht en opnieuw herhaald.

Ik meen dat iedereen inziet dat de regering ter zake op haar standpunt zal blijven.

De Voorzitter. — De stemming over de amendementen en de stemming over het artikel zijn aangehouden.

Artikel 24 luidt :

Art. 24. De laboratoriumdirecteur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de voorwaarden van de erkenning en voor het verstrekken van de administratieve en statistische inlichtingen door de Koning vastgesteld en gevraagd door de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort.

Art. 24. Le directeur du laboratoire est responsable de l'exécution des conditions d'agrément et de la transmission de renseignements administratifs et statistiques fixés par le Roi et requis par le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 25. § 1. De proefleider is verantwoordelijk voor de dierproeven die hij uitvoert. Hij moet beschikken over een universitair diploma afgeleverd door een fakulteit van geneeskunde, diergeneeskunde, landbouwwetenschappen, wetenschappen departement dierkunde, artsennijberekunde of andere diploma's door de Koning te bepalen.

Hij moet in elk geval de kennis en bekwaamheid bezitten die nodig zijn voor het uitvoeren van de dierproeven.

§ 2. De proefleider is verantwoordelijk voor het treffen van de maatregelen in verband met de nazorg der dieren.

Wanneer hij gebruik maakt van paarden, honden, katten, varkens, herkauwers of primaten, doet hij hiertoe beroep op een dierenarts.

Art. 25. § 1er. Le maître d'expérience est responsable des expériences sur animaux qu'il réalise. Il doit être titulaire d'un diplôme universitaire délivré par une faculté de médecine, de médecine vétérinaire, de sciences agronomiques, de sciences zoologiques, de pharmacie ou d'autres diplômes déterminés par le Roi.

Il doit dans chaque cas posséder les connaissances et qualifications indispensables à la conduite des expériences sur animaux.

§ 2. Le maître d'expérience est responsable de l'application des mesures relatives aux soins postexpérimentaux aux animaux.

Lorsqu'il utilise des chevaux, des chiens, des chats, des porcs, des ruminants ou des primates, il fait, à cet effet, appel à un médecin vétérinaire.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 26. De Koning bepaalt de aard en de vorm van de bescheiden die de proefleider bijhoudt, evenals de wijze van opmaken.

Art. 26. Le Roi définit la nature et la forme des documents que tient à jour le maître d'expérience, ainsi que la manière de les rédiger.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 27 luidt :

Art. 27. De Koning richt een comité van deskundigen op dat tot taak heeft de deontologische problemen in verband met dierproeven te bestuderen. Hij bepaalt de samenstelling en de werking ervan. De middens van het wetenschappelijk en medisch onderzoek moeten erin vertegenwoordigd zijn. De leden van het comité zijn door het beroepsgeheim gebonden.

Art. 27. Le Roi désigne un comité d'experts qui a pour mission d'étudier les problèmes déontologiques en rapport avec les expériences sur les animaux. Il détermine sa composition et son fonctionnement. Les milieux de la recherche scientifique et médicale doivent y être représentés. Les membres du comité sont tenus par le secret professionnel.

M. Roland Gillet présente l'amendement que voici :

« In dit artikel na de woorden « De middens van het wetenschappelijk en medisch onderzoek » in te voegen de woorden « evenals de Raad voor dierenwelzijn. »

« A cet article, après les mots « Les milieux de la recherche scientifique et médicale » insérer les mots « de même que le Conseil du bien-être des animaux. »

La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, ce projet de loi propose la création d'un Conseil du bien-être des animaux et c'est une bonne chose. Mais il ne prévoit pas qu'il doive être consulté.

J'avais déposé en commission une série d'amendements dans ce domaine. Ils ont été rejetés. Je ne les ai pas redéposés en séance publique, estimant qu'il est inutile de vouloir obliger le gouvernement à faire ce qu'il ne veut pas faire...

Mais ici, c'est plus grave. En effet, à l'article 27 il est prévu que : « Le Roi désigne un comité d'experts qui a pour mission d'étudier les problèmes déontologiques en rapport avec les expériences sur les animaux. » Et qui fera partie de ce comité d'experts ? Les milieux de la recherche scientifique et médicale, et c'est tout.

Or il existe un Conseil du bien-être des animaux. Vraiment, ne pourrait-il être représenté, lui aussi, au sein de ce comité d'experts ?

C'est la raison pour laquelle j'ai déposé un amendement qui prévoit d'insérer les mots : « de même que le Conseil du bien-être des animaux » après « les milieux de la recherche scientifique et médicale. »

Il est évident qu'on ne peut faire étudier les problèmes déontologiques par les seuls milieux qui ont intérêt à voir triompher leurs conceptions. Par conséquent, si l'on crée un Conseil du bien-être des animaux — dans lequel figurent déjà les milieux scientifiques ! —, il faudrait absolument prévoir qu'il soit consulté au sujet de problèmes en rapport avec les expériences sur les animaux.

J'espère en tout cas que si, malheureusement, le gouvernement n'accepte pas cet amendement, le Sénat, au moins, s'y ralliera et fera en sorte que lorsqu'un acte de déontologie doit être examiné, il ne le soit pas uniquement par ceux qu'on devrait en principe critiquer, mais par un ensemble de personnes intéressées à ce problème.

Je souhaite que le gouvernement puisse accepter cet amendement. *(Applaudissements sur les bancs du FDF et sur certains autres bancs.)*

M. le Président. — Le vote sur l'amendement est réservé.

De stemming over het amendement is aangehouden.

M. Trussart présente l'amendement que voici :

« Supprimer la dernière phrase de cet article. »

« De laatste volzin van dit artikel te doen vervallen. »

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, je me réfère à la justification écrite de mon amendement.

M. le Président. — Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 27 sont réservés.

De stemming over het amendement et de stemming over artikel 27 zijn aangehouden.

De heer De Keersmaeker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik moet over tien minuten zeker vertrekken. Ik ben op het ogenblik met mijn kabinet aan het telefoneren om te zien wanneer ik morgen eventueel vrij ben om deze bespreking in de Senaat verder te zetten. Ik heb bijgevolg de sprekers niet gevolgd.

De Voorzitter. — Mijnheer de staatssecretaris, wij zullen nagaan op welk tijdstip wij morgen dit ontwerp verder kunnen behandelen.

Artikel 28 luidt :

Art. 28. De Koning kan de criteria bepalen voor de kwalificatie van het technisch personeel dat ter beschikking staat van de proefleider voor het uitvoeren der dierproeven.

Art. 28. Le Roi peut définir les critères de qualification du personnel technique mis à la disposition du maître d'expérience pour la conduite des expériences sur animaux.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 29 luidt :

Art. 29. § 1. Dierproeven van didactische aard zijn slechts toegestaan in het hoger onderwijs en voor zover ze onmisbaar zijn voor de vorming van de studenten en niet door andere evenwaardige didactische methoden kunnen worden vervangen. Ze moeten plaatshebben onder leiding van bevoegd onderwijzend personeel.

§ 2. De Koning kan de voorwaarden bepalen voor het ondernemen van dierproeven met het oog op de opleiding van gespecialiseerd personeel in de laboratoria.

Art. 29. § 1er. Les expériences sur animaux réalisées dans un but didactique, ne sont autorisées que dans l'enseignement supérieur et pour autant qu'elles soient indispensables à la formation des étudiants et ne puissent être remplacées par d'autres méthodes didactiques équivalentes. Elles doivent être réalisées sous la direction d'un personnel enseignant compétent.

§ 2. Le Roi peut définir les conditions de réalisation des expériences sur animaux en vue de la formation d'un personnel spécialisé dans les laboratoires.

M. Roland Gillet présente les amendements que voici :

« A. Au § 1er de cet article, entre les mots « didactique » et « ne sont autorisées que », insérer les mots « ne peuvent servir à la démonstration de faits établis et ».

B. Au § 1er de cet article, remplacer les mots « dans l'enseignement supérieur » par « dans l'enseignement universitaire ».

C. Compléter cet article par un § 3 libellé comme suit :

« Les expériences réalisées dans un but didactique ne peuvent être génératrices de souffrances ou de lésions. »

« A. In § 1 van dit artikel na de woorden « van didactische aard » in te voegen de woorden « mogen niet dienen om reeds vaststaande feiten te bewijzen en ».

B. In § 1 van dit artikel de woorden « in het hoger onderwijs » te vervangen door de woorden « in het universitair onderwijs ».

C. Dit artikel aan te vullen met een § 3, luidende :

« Dierproeven van didactische aard mogen geen lijden of letsel veroorzaken. »

La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le secrétaire d'Etat, comme vous n'avez pu suivre ma dernière intervention, et je le comprends, je vous rappelle simplement mon souhait de voir accepter mon amendement qui prévoit que le Conseil du bien-être des animaux fasse partie de la commission de déontologie que vous créez pour examiner les problèmes de vivisection, alors que, selon le projet, en feraient uniquement partie les milieux de la recherche scientifique qui siègent déjà au Conseil du bien-être des animaux.

Mon amendement à l'article 29 prévoit que les expériences didactiques sur animaux ne peuvent servir à des faits déjà établis. Pourquoi s'obstiner à entreprendre des expériences pour démontrer des faits établis ? Nous disposons de moyens audiovisuels, de l'informatique, des films, de la vidéo, qui tous permettent une meilleure formation des étudiants sans qu'il faille chaque fois répéter des actes qui font « souffrir pour le plaisir », je ne trouve pas d'autres mots.

Toujours en ce qui concerne l'article 29, nous avons discuté longuement en commission sur un de mes amendements qui prévoyait qu'en tous les cas les exercices didactiques sur animaux devaient être limités à l'enseignement universitaire. Vous avez voulu qu'on écrive « enseignement supérieur » et vous n'avez pas accepté les arguments de ceux qui plaidaient pour les termes « enseignement universitaire ».

Les explications données en commission par le gouvernement ne m'ont pas convaincu. Vous vous êtes référé à l'avis du Conseil d'Etat qui stipule que les termes « enseignement supérieur » doivent englober l'enseignement supérieur universitaire et non universitaire.

Le but de mon amendement est de réserver à l'enseignement universitaire — ce qui me semble déjà très large — les démonstrations de vivisection.

Je n'ai pas à contester l'avis du Conseil d'Etat. Il a raison d'ailleurs : il établit la distinction entre deux enseignements désignés par un vocable commun. En commission, vous avez déclaré qu'on ne pouvait faire la distinction. Mais si, elle est possible ; le Conseil d'Etat le dit. Pour éviter l'utilisation d'un vocable qui créerait la confusion, soyons précis et disons que seul l'enseignement universitaire est concerné.

Enfin, il est dit dans le paragraphe 3, proposé par mon amendement C, que les expériences réalisées dans un but didactique ne peuvent être génératrices de souffrances et de lésions.

Déjà, les méthodes alternatives vont faire partie des matières enseignées. Ne pourrait-on, en plus, faire en sorte que les expériences didactiques cessent d'être douloureuses ? Tous les jours, des étudiants quittent des cours parce qu'ils ne peuvent supporter des expériences de vivisection faites devant eux. Elles sont inutiles, je le répète. N'est-il vraiment pas possible, puisqu'on veut maintenir les expériences et qu'il n'y a pas moyen de les empêcher, qu'au moins elles ne servent pas à démontrer des faits établis, qu'elles soient réservées à l'université et que, dans tous les cas, elles ne puissent être génératrices de souffrances et de lésions ?

De heer De Keersmaeker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, wat artikel 27 betreft, meent de Regering dat het betrekken van de raad bij dit comité niet beantwoordt aan de doelstellingen van dit comité. Deze motivering werd reeds vermeld in het verslag, maar ik wil ze hier toch herhalen. Dat is de reden waarom de regering bij haar standpunt blijft. Voor artikel 29 blijft de regering eveneens bij haar standpunt.

De Voorzitter. — Artikel 30 luidt :

HOOFDSTUK IX. — De Raad voor dierenwelzijn

Art. 30. Bij het ministerie van Landbouw wordt een Raad voor dierenwelzijn opgericht. De Koning bepaalt de samenstelling van die Raad en zijn werking. Onder meer de afgevaardigden van de nationale of regionale verenigingen voor dierenbescherming, van het wetenschappelijk en medisch onderzoek en van de kwekers maken er deel van uit.

CHAPITRE IX. — Le Conseil du bien-être des animaux

Art. 30. Il est institué, auprès du ministère de l'Agriculture, un Conseil du bien-être des animaux. Le Roi détermine la composition du Conseil et son fonctionnement. En feront partie notamment les représentants des associations nationales ou régionales de protection animale, de la recherche scientifique et médicale et des éleveurs.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 31. De Raad heeft tot taak aangelegenheden in verband met de bescherming en het welzijn te bestuderen. Hij geeft advies over de zaken waarvan het onderzoek hem wordt opgedragen door de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort en kan aan deze voorstellen doen.

Art. 31. Le Conseil a pour mission d'étudier les problèmes en rapport avec la protection et le bien-être des animaux. Il donne son avis sur les affaires dont l'examen lui est confié par le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions et peut lui soumettre toute proposition.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK X. — Verenigingen voor dierenbescherming

Art. 32. § 1. De Koning kan de voorwaarden bepalen volgens welke de minister tot wiens bevoegdheid de Landbouw behoort, nationale en regionale verenigingen kan erkennen als representatief voor de bescherming en het welzijn der dieren. Hij kan bepalen dat om erkend te worden een vereniging rechtspersoonlijkheid moet bezitten.

§ 2. De Koning kan de wijze van de samenwerking van de erkende verenigingen en hun aangestelden met de door Hem aangewezen overheidspersonen bepalen.

CHAPITRE X. — Associations protectrices des animaux

Art. 32. § 1er. Le Roi peut fixer les conditions auxquelles le ministre qui a l'Agriculture dans ses attributions peut agréer des associations nationales et régionales comme représentatives de la protection et du bien-être des animaux. Il peut prescrire que, pour être agréée, une association doit avoir la personnalité juridique.

§ 2. Le Roi peut fixer les modalités de la collaboration des associations agréées et de leurs préposés avec les agents de l'autorité qu'il désigne.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Dames en heren, ik stel voor hier onze werkzaamheden te beëindigen. Ik zal met de staatssecretaris overleg plegen om te zien wanneer wij de resterende amendementen en artikelen kunnen behandelen.

ONTWERP VAN WET — PROJET DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De regering heeft ingediend een ontwerp van wet tot wijziging van artikel 30 van de wet van 16 juni 1970 betreffende de meeteenheden, de meetstandaarden en de meetwerktuigen.

Le gouvernement a déposé un projet de loi modifiant l'article 30 de la loi du 16 juin 1970 sur les unités, étalons et instruments de mesure.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Economische Aangelegenheden.

Il est renvoyé à la commission de l'Economie.

De Senaat vergadert opnieuw morgen woensdag 22 mei 1985 te 14 uur.

Le Sénat se réunira demain mercredi 22 mai 1985 à 14 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten te 17 u. 45 m.)

(La séance est levée à 17 h 45 m.)